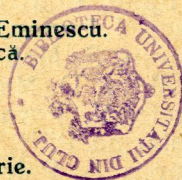

CELE TREI CRIȘURI

REVISTA DE CULTURĂ

BCU Cluj CUPRINSUL: ersity Library Cluj

- N. BATZARIA: O necesitate imperioasă.
N. ȘERBAN: O influență franceză asupra lui Eminescu.
St. BEZDECHI: Fragment de tragedie antică.
GEORGE BOTA: Trei mari probleme.
G. TUTOVEANU: Nici umbra.
VASILE AL GEORGE: Circul.
T. MURĂȘANU: Moara arsă.
SIMEON BONTIDEANU: O pagină de istorie.
M. G. SAMARINEANU: Lege sfântă.
Dr. N. E. IDIERU: Insecte, gropari și gidonjori.
GEORGE A. PETRE: Primul zâmbet.
GEORGE ROIBAN: Biserițuța de cetină.
VASILE SABĂU: Poezia populară din Bihor (culegeri).
RABINDRANATH TAGORE: Grădinarul.
D. SCURTU: Cântec.
EMIL BĂRBULESCU: Tristețea lui Bachus.
- CRONICI: Cronica literară (Ion Foti). — Cronica dramatică. (Nicolae Tistiu)
- NOTE: Teatrul „Regina Maria”, — Săzătorile artistico, — literare „Cele Trei Crișuri”, — O catedră de l. română la Universitatea din Roma, — Bibliotecă populare, — Portul național, — Satele, — Valuta studenților.
- CĂRȚI, — REVISTE, — MEMENTO.

Anul II. No. 18-19

Oradea-Mare

1-15 Noembrie 1921

Prețul: Lei 5.—

CELE TREI CRIȘURI

REVISTĂ DE CULTURĂ

Apare de două ori pe lună.

Sub Conducerea Dilor :

ROMAN CIOROGARIU, GEORGE BACALOGLU, Dr ALEXANDRU PTEANCU
Episcop Colonel Dir. G-1 al Invățămîntului

COLABORATORI :

I. Agârbiceanu, C. Banu, N. Bănescu, G. Bogdan-Duică, N. Batzaria, Zaharia Bârsan, Maria Baiulescu, Lucian Blaga, V. Bogrea, Oct. Beu, C. Bacaloglu, G. Bacaloglu, V. Bacaloglu, Emanuil Bucuța, Al. Bogdan, Al. Cazaban, Al. Ciura, R. Ciorogariu, Radu Cosmin, Th. Capidan, A. Cotruș, Gh. Ciuhandu, V. Demetrius, R. Demetrescu, I. G. Duca, Mihail Dragomirescu, Silviu Dragomir, Ion Dragu, Bucura Dumbravă, Elena Dobroșinski, Victor Eftimiu, Ion Foti, M. Gaster, G. Galaction, Vl. Ghidionescu, Vasile Al-George, Lia Hârsu, Ovidiu Hulea, N. Iorga, Emil Isac, M. Iorgulescu, Justin Ilieșiu, E. Lovinescu, I. Lupaș, Aurel I. Lepădatu, A. Lupeanu-Melin, General Moșoiu, S. Mehedinți, V. Meruțiu, A. Magier, T. Murășan, M. Mora, D. Nanu, A. Nanu, Cincinat Pavelescu, I. Paul, Ion Peretz, N. Pora, Sextil Pușcariu, V. Petala, Alex. Pteancu, Ecaterina Pitiș, D. Pompei, Paul I. Prodan, Pr. Gh. Pteancu, George A. Petre, Mircea Rădulescu, Radu D. Rosetti, Rădulescu-Niger, G. Rotică, M. G. Samarineanu, Alexandrina Scurtu, Ion P. Sachelarie, Al. T. Stamatiad, Eugeniu Speranția, Marin Ștefănescu, C. Sudețeanu, Caton Theodorian Nuși Tulliu, N. G. Tistu, I. Ursu, Adela Xenopol, Constanța Zamfir.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STR. PRINȚUL CAROL No. 5. ETAJUL 1.

TELEFON No. 119.

MANUSCRISELE NU SE ÎNAPOIAZĂ.

ABONAȚI REVISTA „CELE TREI CRIȘURI”

CELE TREI CRIȘURI

Fondator:
Col. G. BACALOGLU

REVISTĂ DE CULTURĂ

Redactor-șef:
M. G. SAMARINEANU

O necesitate imperioasă

— Fixarea limbei literare —

Citeam mai acum câteva zile un volum de povești și nuvele datorit unuia din frunzoșii prozei române, de fel dintr'un mic oraș din Moldova.

Tot citind, subliniam cu creionul cuvintele și expresiile, cari pentru anumite considerațiuni îmi atrăgeau mai cu deosebire atențiunea. Am răsfoit din nou volumul, după ce-l isprăvisem de citit, și am rămas impresionat de mulțimea moldovenizmelor. Înțeleg prin „moldovenizme“ acele cuvinte și expresiuni, cari își au echivalentul lor în graiul muntenesc și cari nu par a fi căpătat dreptul de cetățenie literară.

Citez din memorie câteva din ele. Torbă, în loc de traistă, mâzgă, în loc de noroiu, pojijie în loc de gospodărie, cioandă, în loc de ceartă, ponosit, în loc de uzat sau învechit, batăr în loc de măcar, țuhal în loc de sac, pacuri în loc de pachete, etc. etc.

Țin să mai notez, că afară de cuvintele cioandă și țuhal, despre a căror origină există îndoială și de cuvântul batăr, care e unguresc, celelalte cuvinte citate sunt de cea mai netăgăduită origină slavă.

Abstracție făcând de origina lor, o constatare ce se desprinde și care nu e tocmai de natură să ne bucure, e că n'avem încă o limbă scrisă unitară și definitiv fixată. Nu există unitate nici în ceea ce privește materialul lexic, nici în ceea ce privește formele cuvintelor.

Exemplele de mai sus ne arată lipsa de unitate întru cât se atinge de materialul lexic al limbei literare.

Cât despre formele cuvintelor e de ajuns să amintesc, că unii scriu chestie, situație, nație, pe când alții preferă

formele lungi, zicând chestiune, situațiune, națiune. Unii scriu pâine, câine, alții pâne, câne.

Care din aceste două forme trebuiesc să fie cele literare? Căci nu e îngăduit ca unul și acelaș cuvânt să fie scris și întrebuițat în două feluri deosebite în limba cărturarilor.

Intr'o ordine de idei asemănătoare, nu există încă unitate nici în cece privește ortografia limbei.

În această chestiune avem, însă, o ortografie stabilită de Academie, așa că putem zice, că greșese cei ce nu se țin de dânsa și nu o respectă.

Intorcându-mă la chestiunea unității limbei literare, socotesc de folos, pentru a nu fi înțeles greșit, să precizez, că observațiunile mele se referă numai la limba întrebuițată de cărturari atunci când scriu și vorbesc ei, iar nu atunci când fac să vorbească persoanele din scrierile lor.

Aceasta e limba literară și această limbă nu poate fi, atât în ceea ce privește materialul lexic, cât și în ceea ce privește formele și sintaxa ei, decât una și aceeași.

Nu e permis să existe în această privință nici o deosebire, nici o nuanță dela un scriitor la altul, indiferent de locul de naștere sau de mediul în care ar fi trăit acei scriitor.

E o piedică mare pentru dezvoltarea și întărirea culturii românești faptul, că până astăzi n'avem încă o limbă literară pe deplin fixată și libertatea ce crede că o are fiecare scriitor de a scrie așa cum a auzit el vorbindu-se în satul sau în orașul unde a crescut. Astfel de scrieri pot prezenta interes ca documente folkloristice, decât aci nu e vorba de folklor, ci de unitatea limbei literare, care e cu totul altceva.

Reiese, că procesul de formare al acestei limbi nu e încă încheiat, ceea ce e un rău și o piedică.

Dl. G Ibrăileanu în scurta, dar pentru aceasta nu mai puțin importanta sa lucrare intitulată „După războiu“, zice cu drept cuvânt:

„Lucrul important e, ca procesul de formare să se isprăvească odată și să avem o limbă literară fixă, dela care să nu se mai poată abate nimeni nici măcar cu o

iotă, fără a se pune în primejdia de a fi taxat de agramat și incult “

Cui revine sarcina și cui incumbă datoria de a fixa limba literară? Bine înțeles, în primul rând scriitorilor înșiși și cu deosebire acelorora dintre scriitori, cari grație puterii talentului lor, și-au câștigat în literatură un loc de cinste. Bănuim, că sunt cazuri, când scriitorii sunt mănăți în alegerea cuvintelor și formelor de un sentiment de egoizm. Dragostea pentru expresiunile învățate încă din copilărie și pe cari le-au auzit zilnic în cercul lor. Fie-ne îngăduit a zice, că un astfel de sentiment nu-și are cătuși de puțin locul într'o chestiune așa de importantă și cu caracter așa de general.

Alții sunt de bună credință și întrebuințează expresiuni și forme neliterare în convingerea că fac bine.

Nu mai pomenim de cei ce scriu românește, gândind în limbi străine și traducând din ele. Despre aceștia nu se poate spune alt ceva, decât că nu știu să scrie românește.

La rândul ei Academia română are acum mai mult de cât oricând imperioasa datorie de a publica odată mult așteptatul dicționar al limbei române, fixând în felul acesta limba literară, a cărei unitate prezintă astăzi un mare și însemnat interes național.

De o camdată mă opresc aci, mulțumindu-mă să atrag atențiunea asupra unei chestiuni, care nu mai poate fi lăsată în suspensiune.

N. Batzaria.

O INFLUENȚĂ FRANCEZĂ ASUPRA LUI EMINESCU.

Din toată opera marelui nostru poet Eminescu, am gustat în chip deosebit încă din tinerețe, două poezii, cari îmi produc și astăzi o particulară desfătare: „Somnoroase păsărele“ și „Și dacă ramuri bat în geam.“

M'a surprins mai cu seamă, procedeul de care s'a servit Eminescu, în compunerea acestor poezii: două versuri, cari conțin o notație a naturii în cea ce ea are mai poetic, mai sugestiv, urmate de alte două, alcătuite dintr'o notație sufletească. Procedeul, se repetă de la strofă la strofă, așa încât, am putea foarte ușor interverti astfel, ordinea versurilor, abstracte făcând de rimă:

Și dacă ramuri bat în geam
Și se cutremur plopii,
Și dacă norii deși se duc
De iese'n luciul luna etc.

E ca în minte să te am
Și încot să te apropii,
E ca aminte să 'mi aduc,
De tine, întotdeauna, etc.

În „Somnoroase păsărele“ avem același procedeu, puțin modificat. Primele trei versuri din prima și a doua strofă, sunt o notație de natură, iar refrenul, o trecere la sentimente omenești.

A treia strofă, prezintă mai lămurit, două versuri de notație a naturii, iar al treilea vers împreună cu refrenul o dorință a sufletului, și așa mai departe.

Somnoroase păsărele
Pe la cuiburi se adună,
Se ascund în rămurele
Noapte bună.

Doar izvoarele suspină,
Pe când codrul negru tace,
Dorm și florile 'n grădină,
Dormi în pace.

Trece lebăda pe ape
Între trestii să se culce
Tie-ți îngerii aproape,
Somnu' dulce

Peste-a nopții feerie
 Se înalță blânda lună
 Totu-i vis și armonie
 Noapte bună.

Din această fericită împreunare a naturii cu sentimentele omenești, se desprinde atâta putere lirică, încât făceam un mare merit lui Eminescu, căruia îi atribuiam, pe lângă inspirația poetică, atât de frumoasă și cinstea noutății. Lecturi mai întinse, mi-au arătat însă, că procedeul, dacă e nou în literatura română, a fost totuși cunoscut de mai înainte, în cea malaeză. Există în Malaezia, un fel de poem popular numit „Pantum“ care a fost introdus în literatura franceză de Victor Hugo. Acesta, a citat, traducând în proză, o astfel de poezie în „Les Orientales“ (1828). Charles Asselineau, a încercat să rimeze în acest gen; de asemenea Th. de Banville și mai aproape de noi, Leconte de L'Isle, pentru a nu vorbi de cât de poeții de seamă.

Pantum-ul, e un poem de formă fixă, alcătuit din mai multe strofe, de o versificație care prezintă următoarele particularități: 1. un paralelism de înțelesuri, care se continuă din strofă în strofă, mereu alăturate, dar totuși distincte. 2. Versul al doilea și al patrulea dintr'o strofă, devin întâiul și al treilea, din strofa următoare. Iată un exemplu, luat din Leconte de L'Isle:

O mornes yeux! Lévre pâlie!
 J'ai dans l'âme un chagrin amer;
 Le vent bombe la voile emplie
 L'écume argente au loin la mer.

J'ai dans l'âme un chagrin amer
 Voici sa belle tête morte!
 L'écume argente au loin la mer
 Le Prah rapide m'emporte.

Voici sa belle tête morte!
 Je l'ai coupée avec mon Kriss
 Le Prah rapide m'emporte
 En bondissant comme l'arcis . . . etc.

(Poèmes tragiques).

Cum se poate ușor vedea în versurile lui Leconte de L'Isle, apare limpede paralelismul urmat de Eminescu în cele

două poezii mai sus enunțate. În primele două versuri, o notație de natură. Singura deosebire, e că, Eminescu pune, cum e mai firesc, întâi notația de natură, care predispune mai bine pentru înțelegerea stării sufletești, lăsând în același timp, deoparte, repetiția, de altfel monotona a versurilor.

Cunoșteam mai de mult pantum-ul și făcusem apropierea ce se poate stabili între procedeul lui Leconte de L'Isle și al lui Eminescu; dar obsedat de vorbele celor ce se încăpățânează în a socoti, pe marele nostru poet, drept un produs neapărat al influenței germane, am zis, că la urma urmei, ar putea să fie numai o coincidență fortuită. Am socotit prudent să nu insist până la o mai amplă informație.

Astăzi însă, reviu asupra acestei cheștiuni având în sprijinul supoziției mele, o probă, care îmi pare că nu poate fi negată.

Th. de Banville, a publicat poezia următoare :

Sur les bords de ce flot céleste
Mille oiseaux chantent querelleurs
Mon enfant, seul bien, qui me reste,
Dors, sous ces branches d'arbres en fleurs.

Mille oiseaux chantent querelleurs
Sur la rivière un cygne glisse.
Dors sous ces branches d'arbres en fleurs
A toi ma joie et mon délice.

Sur la rivière un cygne glisse,
Dans les feux du soleil couchant
A toi ma joie et mon délice
Endors toi bercé par mon chant!

Dans les feux du soleil couchant
Le vieux mont est brillant de neige,
Endors toi, bercé par mon chant
Que 'un Dieu bienveillant te protège.

— — — — —

Je vois des topazes de feu
Qui chassent tout songe funeste
Ferme tes yeux de lotus bleu
Sur les bords de ce flot céleste.

În aceste versuri, regăsim procedeul paralelismului de înțelesuri din cele două poezii ale lui Eminescu. Dar găsim

ceva mai mult: versurile subliniate conțin elementele principale, cu cari Eminescu a compus poezia „Somnoroase păsărele.“ Poetul român a luat ideia de a scrii o berceuse, dar nu a specificat, ca cel francez, că este vorba de un copil legănat de mama lui, ci a lăsat în vag personajul către care merg urările sale și care poate fi, tot atât de bine, o femeie, ca și un copil.

Mille oiseaux qui chantent querelleurs, a devenit cu mult mai mare verosimilitate pentru vremea de seară „Somnoroase păsărele.“ Ciripitul sgomotos, e înlocuit cu tăcerea firească oricărei vietăți copleșite de somn.

Sur les bords de ce flot céleste, este abia amintit de „izvoarele suspină“ iar: dors sous ses branches d'arbres en fleurs, ar putea fi ghicite în: „dorm și florile 'n grădină.“

Sûr la rivière un cygne glisse

Dans les feux du soleil couchant, — au dat în chip vădit:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Trece lebăda pe apă

Intre trestii să se culce.

iar:

Qu' un Dieu bienveillant te protège, e lămurit talmăcit pe românește: „Fie-ți îngerii aproape.“

Inspirația lui Eminescu, după versurile lui Banville, îmi pare că nu poate fi negată. Asemănarea între liniile generale și chiar în detaliu, este suficientă pentru a înlătura puțința unei apropieri întâmplătoare. În deosebi, lebăda care trece pe apă, element străin în peisajele caracteristice românești, ne încredințează că ne aflăm în fața unei imitații.

Nu arăt aceste lucruri, din dorința de a scădea meritele lui Eminescu, ci numai, pentru a contribui la completarea biografiei lui intelectuale. Cât privește geniul lui Eminescu, departe de a fi scăzut, el nu are decât de câștigat. Chiar pus alături de un poet așa de important în lirica franceză, din secolul XIX, el se arată superior. De la modelul său, nu a împrumutat de cât tema, berceus-ei și câte va idei pe cari le-a redat în românește cu o superioritate manifestă. A lăsat de oparte toate detaliile exotice și acea falsă splen-

doare a coloritului strigător.¹ In locul lor, Eminescu, a pus câte va notații de natură, comune vieții românești. El a știut să aleagă între ele, pe acele cari pot da mai bine impresia naturii pe cale să între în odihna nopții; a îndepărtat culorile vii, stabilind o armonie, care lipsește în versurile lui Banville.

De notat că, la urmă, drept încheiere și întregire a tabloului de seară, Eminescu, face să intervină luna, de razele căreia, și-a prins atât de des sufletu-i romantic.

Peste-a nopții feerie
Se ridică mândra lună,
Totu-i vis și armonie
Noapte bună!²

Nu ași putea preciza, în ce chip, aceste reminiscențe, au ajuns în versurile lui Eminescu. A citit acesta versurile lui Banville în original, sau vre-o traducere necunoscută, germană sau română?

Nimic nu ne poate împiedica, a crede, că el le-a citit chiar în original. Banville moare abia în 1891. Încă din 1842, el se impune ca un poet de seamă prin „Les Cariatides“. În 1882, publică ultima scriere importantă „Mes souvenirs“. Astfel, în 1884, când Eminescu, tipărește. „Somn o rase păsărele“ faima lui Banville ajunsese desigur în țară. Să nu uităm, că între 1880 și 1890, literatura și societatea română erau mai mult ca oricând impregnate de influența franceză.

Curentul naționalist, nu apăruse încă, iar cel germanofil se ridică încă timid. Era cu neputință, ca trăind într'o societate de cultură franceză, Eminescu, să nu fi fost nici de cum înrâurit și împins spre lectură franceze.

Un an după publicarea acestei poezii în „Convorbiri literare“ Eminescu traduce „Le joueur de flûte“ de Emile Augier, sub titlul de „La îs“, ceia ce ne vedește că

¹ A ses pieds l'ébéniers fleurit
De brillants métaux le recouvrent
Je vois luire les diamants
Sur la montagne enchanteresse
Je vois des topazes de feu
Ferme les yeux de lotus bleu.

² Chr. Verlaine:
La lune blanche
Un vaste et tendre
Apaisement
Semble descendre
Du firmament
Que l'astre irise
C'est l'heure exquise.

influența lui Banville nu e sporadică, ci face parte dintr'un ciclu de scrieri, în cari Eminescu, era preocupat de literatura franceză. O probă și mai mult de aceasta, o putem găsi și în faptul că, amândouă poeziile lui Eminescu, în cari face uz de procedeul paralelismului de sensuri „Somnoroase păsările” și „Și dacă ramuri bat în geam” sunt publicate în același an (1884) și probabil, scrise la o aceeași epocă, sub înrâurirea pantum-ului.

În sfârșit, trebuie să remarcăm că înainte de 1884, nici o poezie de a lui Eminescu, nu prezintă caracteristica acestor două, ceea ce ne arată că, forma aceasta, nu a fost găsită de Eminescu prin dibuiri succesive, ci luată așa cum a întâlnit-o în Pantum-ul lui Bauville.

Apropierea poeziei lui Eminescu, de aceea a lui Banville, în afară de importanța specială ce prezintă, mai are una de ordin general. Ea ne arată, că Eminescu, nu a fost așa de pornit contra literaturii franceze, cum ne-ar lăsa să credem articolele lui, sau pasagiile din Satira III. Acestea din urmă, mai cu seamă, nu trebuiesc luate „à la lettre”, ci considerate mai mult ca o butadă, atât de comună poezilor satirici.¹

Pentru cercetătorii de influențe franceze asupra literaturii române se deschide deci un nou câmp de cercetări, relative la Eminescu, a cărui biografie intelectuală, interesează atât de aproape pe toți iubitorii de literatură națională. Îmi propun să reviu cu mai multe amănunte asupra acestui subiect.

Jași.

N. Șerban,
prof. Universitar.

¹ Tot astfel trebuie considerat și sonetul :

„Ai noștri tineri la Paris învață.”

Poezii post. Minerva, Buc. 1905. p. 193.

Fragment de tragedie antică.

Corul bacantelor.

Trufie, trufie semeață
 Isvor de nenorociri
 In van îți înalți al tău creștet
 Căci zeii îți 'ndoaie grumazul
 Cel mândru 'n țărână
 Și 'n pilde cumplite ne-arată
 Să ocolim a ta cale.
 Căci tu nu vii niciodată
 Singur, ci totdeauna
 Aduci cu tine păcatul,
 Ce-i veșnic isvor de păcat.
 Trufie semeață și oarbă
 Ce mintea 'mpăejenești
 Pleacă-ți în pulbere fruntea
 Că-i slabă a noastră putere
 Și neamul plăpând omenesc,
 Un neam de făpturi efemere
 Nici când n'o să poata să lupte
 Cu zeii nemuritori.
 O Bromios, fiu al Semelei,
 Ce scump ne faci să plătim
 Iubitele, scumpele daruri
 Prin care ne-aduci bucuria.
 De sânge nici când nu te saturei.
 Mânia-ți divină ucis-a
 Pe-Orfeu, al Muzelor crainic;
 Tu ai trimes nebunia
 Ce îl turbă pe Atamas
 De fiu 'și văzu 'n chip de leu;
 Tot tu pe Lycurg pedepsit-ai
 Ce vru 'n orbirea-i să-ți stee'n
 Cale, cerând să te'alunge.
 Sărmani bizuiți pe a lor minte
 Trufașă și cuget semeț,
 Credința și-o tăgăduiră
 Dar greu ispășiră-a lor vină,
 Căci tu ești ne 'ndurător.
 Ah! gândul îngâmfat ce te
 Indeamnă la revoltă
 Făcându-te să crezi că ești
 Mai sus de cei din juru-ți
 Ca să te poți împotrivi
 La legi și obiceiuri,
 El este cel mai mare rău

Și-acei deștepți zadarnici
 Treerători de gânduri seci
 Ce ne învață să uităm
 Cumintea umilință
 Sânt vinovați. Ei merită
 Pedepse cât de grele
 Căci ei ne turbură adânc
 Puțina fericire
 Ci'eu, o Bacus, zeu măreț,
 Cînstit cu multe nume
 Te voi slăvi în viața mea
 Cu cânt și rugăciune
 Căci tu ești fiul glorios
 Al Tebei, și ești bun venit
 Deși ți-e drumul însemnat
 Cu sânge. Eu m'oi prosterna
 În fața ta căci tu ne-aduci
 Adânca bucurie
 Al cărei chip înseninat
 Alungă suferințele.
 Eu gândul mi l'oi înălța
 Pioasă. înspre tine
 Căci n'aș dori să mă zdrobești
 Cu ura ta divină.

ST. BEZDECHI,
 profesor universitar.

TREI MARI PROBLEME

Ori de câteori o țară se găsește la o răspântie, obiceiul este să se recurgă la puterea legiuitoare, ca la medicul cel mai priceput.

Indată se face o lege ca și când ai scri o rețetă; și astfel rețete după rețete, biata țară se trezește victima celor mai felurite medicamente. Vai de corpul care a ajuns însă a se nutri cu tot ce-i prescriu doctorii. Dacă răul a pus stăpânire pe cineva, rețetele cu cât vor fi mai numeroase cu atât vor grăbi peirea celui atins.

Însăși medicina se pare că condamnă medicamentele, punând mare preț pe tămăduirea pe cale fizică.

Cei ce sut chemați să tămăduiacă o țară, vor fi și ei

cu atât mai buni doctori, cu cât vor face mai puțin uz de rețete, cu cât vor guverna cu mai puține legi. Ei vor trebui să caute răul la rădăcina lui, să caute a tămădui societatea prin tămăduirea factorilor acestei societăți. Lăsăm la o parte trista constatare că exagerarea democrației de azi, întornând peste tot cultul incompetenței, face ca și în parlamente să avem doctori sociali cari prea puțin se pricep să scrie o rețetă pe care o numim lege. Și de unde să poată scri rețete, când n'au învățat nimic despre bolile sociale! Vor fi ei mulți cu dragoste pentru binele celor suferinzi, dar dragostea lor nu ajută la nimic, dacă știința le lipsește. De acea prea puțini doctori politici se găsesc în parlamentele țărilor, poate mulți inimoși, dar foarte mulți cari își dau seama că trag țara pe sfoară.

În ceea ce ne interesează pe noi, pe lângă alte multe boli se pare că trei sunt mai grave și le vom înșira începând cu cea mai primejdioasă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Criza religioasă face progrese îngrijorătoare nu numai la noi, dar în toate țările. Seminarile sunt pe fiecare an tot mai goale și e de prevăzut că peste câțiva ani aceste școli vor fi cu totul părăsite. Sau în cazul cel mai fericit, ele vor fi pline de elementele cele mai slabe, de acei ce nu și-au găsit alt drum în viață. Căci să nu ne gândim decât cu zece ani în urmă și ne vom aminti că tot ce era mai viguros sufletește și trupește, venea să umple seminarile și școlile normale.

Să fie oare ultimul ceas al bisericii cum cred cei ce se lasă orbiți de pozitivismul și spiritul practic al timpurilor de azi? Să însemne oare eliminarea treptată a acestui factor atât de constitutiv al societăților de până acum? Chestiunea s'a discutat în de ajuns și se pare că chiar adversarii religiei nu îndrăsnesc să se pronunțe definitiv. Am putea spune că e mai mult o criză prin care trece acest factor social. Cei deprinși cu studiile de psihologie și de sociologie nu mai pot admite că poate exista o societate atee, căci ar însemna să existe o societate în afară de orice morală. Religia este un factor atât de organic, încât și în trecut și

azi, ori de câteori credința poporului a șovăit, a urmat de la sine decăderea sa morală și chiar politică. După cum iarăși nu e mai puțin adevărat că oridecâte ori religia a căutat să fie singura stăpânitoare, prin această pretenție și-a dat singură lovitura. Lucrul se întâmplă de altfel cu ori ce factor social, când el caută să se sue în capul celorlalți factori.

Religia prin urmare trece nu prin apogeul său ci prin cea mai îngrijorătoare criză.

Pentru viitorul neamului nostru se pune dar chestiunea mai arzător decât oricând: ce trebuie să se facă pentru a eaduce pe Dumnezeu între noi? Cum trebuie armonizată credința cu noile curente ale secolului așa zis al luminii? Ce pregătire trebuie să se dea noilor preoți, pentrucă de la armonizarea lor cu noile cerințe, va atârna, armonizarea însăși a bisericii cu ceilalți factori ai țării.

Să mai rămânem oare în formele cele vechi? Sau e vorba numai de schimbări sufletești? Problema trebuie pusă cu toată îndrăzneala și cu toată sinceritatea, căci de la rezolvirea ei atârna viitorul bisericii și al neamului. Trebuie însă ce e drept mare îndrăzneală să privești răul drept în față. Se poate să cazi între ciocan și nicovală. Se poate să superi și pe apărătorii bisericii, cari cred că apărarea adevărată e a formei iar nu e a fondului. Se poate iară să tii de răsul savanților, cari privind lumea din înălțimea abstracțiunilor lor, nu văd realitatea adâncă. Și unii și alții însă nu prind adevărul în toată viața sa.

Cei chemați au cuvântul!

II.

A doua mare problemă, tot atât de arzătoare pentru neamul nostru, este problema învățământului primar. Parlamentul poate împărți încă milioane hectare țăranilor, dar față de noile momeli ale timpului, cine știe dacă această binefacere materială nu le va otrăvi mai mult sufletul. E nevoie ca pământul pe care li-l dai să fie însoțit și de lumina sufletului.

Și atunci fabricanții de rețete au creat prin lege școli primari și școli normale, crezând că prin aceasta boala se

va tămădui. Nenorocirea însă este tot atât de mare ca și la preoțime. Titlul de învățător este tot atât de depreciat ca și cel de preot. Ca profesor și director de școală normală, am constatat cu durere să cele mai bune elemente ale școlilor normale nu vor a se face învățători și conform legilor firii vor a merge tot mai sus.

Nu mai vorbesc, că și la școlile normale ca și la seminare, nu mai dau năvală elementele cele mai bune, ci tot ceea ce liceele n'au putut primi și tot ce ele au eliminat. Chestiunea e gravă și ne întrebăm cu ce lege legiitorul va inobila sufletul celui împroprietărit? Când vom ajunge și noi să privim în învățător un titlu de merit, ca la japonezi? Ce trebuie să fie școlile normale pentru viitor? Cum vom ridica valuta învățătorului și cum vom face ca exercitarea acestei funcțiuni sociale să cadă iară pe cele mai viguroase elemente?

Nu cumva ar trebui erarchizate școlile punându-se în fruntea cele normale, ele având a da țării pe adevărații făuritori de suflet? Cluj / Central University Library Cluj

Problema e deschisă și se poate discuta cu mai puțină sfială de cât cea dintâiu.

III.

A treia problemă este aceea a pregătirii noilor ofițeri. Nu vorbesc de pregătirile tehnice; de acestea din fericire s'a avut grijă. E vorba de pregătirea lor sufletească în raport cu cerințele timpurilor noi, după ce militarismul brutal și-a primit lovitura chiar în războiul de azi.

Este armata un factor de care ne putem lipsi? Sau este un factor social necesar, dar pe care-l putem reduce la minimum posibil? Nu cum va și aici ne mulțumim cu o privire la suprafață a lucrurilor și găsim rezolvarea crizei în rețete formale?

Nu cumva armata are două fețe ca factor social: una în luptă și alta în timp de pace? Și atunci nu se pune oare întrebarea: Trebuie pregătit ofițerul numai pentru luptă sau și pentru pace? Nu ar fi timpul să se înceapă studiul unei pedagogii militare, de care până azi nu avem?

Ofițerul va deveni astfel o valoare și mai mare pe lângă aceea de apărător al patriei. El va fi alături de preotul și învățătorul timpurilor noi, un făuritor de suflete.

De la îndrumarea și deslegarea acestor trei probleme atârnă viitorul neamului nostru.

Această considerație nu exclude însă însemnătatea problemelor cari s'ar pune și pentru alți factori sociali. Noi am privit lucrurile mai mult pe latura lor sufletească, pentru că avem cea mai desăvârșită convingere că viitorul și tăria unui neam stă în rândul întâiu în puterea lui sufletească.

Armata, școala și biserica, așa cum le cere vremea în care trăim, sunt remedii eficiente al bolilor noastre sufletești.

Un preot așa cum ni l ar da noile seminarii, un învățător și un ofițer al timpurilor noi: aceștia vor face mai mult de cât sutele de reprezentanți ai poporului. Și atunci poate vom avea nevoie de mai puține legi!

Îți trebuie însă îndrăzneală de reformator ca să cauți o soluțiune la asemenea probleme. Și totuși ele vor veni în discuțiune, căci nevoile neamului le vor cere.

George Bota

NICI UMBRA

Zadarnic luminile-albastre
 Mai tremur' pe moartele flori:
 Deasupra pădurilor noastre
 Se 'nvăluie fluvii de nori.

Și n'a mai rămas prin poene
 Nici umbra trecutului tău,
 Nici vraja clipirii de gene,
 Nici chipu 'n oglinzi de pîrau...

Și basmul visărilor tale
 De tainice glasuri cântat,
 Mă 'ntâmpină iarăși în cale...
 Dar plopii, în plîns l-au schimbat.

G. TUTOVEANU.

CIRCUL

A răsărit în miezul nopții soarele, căci am mușcat din mărul nebuniei. E roșu plumbul cerului, de toamnă, mă 'mbată scânteierile luminei . . .

Ce fruct amar!

Dar el m'a transformat, mi-a dat putere, el m'a făcut să râd când alții plâng, el m'a făcut să tac când lumea urlă . . .

Alergați voi cei nesătui! Alergați! Vă văd cum vă 'nnălțați și cum cădeți . . . Se rupe gâtul vostru . . . și spinarea . . . (Odată se'n-
doiau ca trestia.)

Mă uit la voi și 'mi pare că 's la circ.

De unde stau, v'aplaud ori vă fluer . . . Și voi goniți mereu, vă ridicăți, cădeți . . .

Ce circ grozav! Ce alergări nebune!

Arena largă pare un vârtej . . .

Ard ochii voștri. Cum întindeți mâna, îmi pare un cioc de răpitoare fiecare deget . . .

In goana, ce vă duce, se prelungește fața voastră, întruparea lăcomiei . . .

Eu am mușcat din mărul nebuniei, de pot privi la voi cu chip de var, cu ochii de jăratec, în tăcere . . .

Vasile Al-George.

MOARA ARSĂ.

Trei cai scâpărând din potcoave de-oțel
Alunecă 'n umbre de noapte,
Pădurile cântă, pădurile plâng
Și vântul se tângue 'n șoapte.

Ascunsă 'n răchite, pe-un umăr de țarm
Stă moara, bătrâna clădire;
Cu huet și trosnet, arcatele roți
Se 'ntorc ziua-noaptea 'n perire . . .

Pe pragu-i morarul e pururea nins
Și pururi în doine și glume: —
„Un om fără seamă de bun — și-l cunosc
Doar satele toate din lume . . .“

... Și acuma-i târziu — și drumeții s'au dus,
Moraru-i culcat sub fereastră —
E-atâta vrăjire 'n al apelor glas
Și noaptea e-atât de-albastră!

... Și-auzi! ... par'c'un ropot sălbatec, ... sub plopi
Prind razele lunii să joace: —
Sunt trei călăreți cu pistoale la brâu:
— „Hei, fă-te morarule 'ncoace!“

... Și ce-a fost pe urmă, e-o taină pe veci
Din răcnet, din trosnet și fugă;
În hohot sălbatec, cu ochii 'mpetriți
Moraru-i svârlit în irugă.

O clipă ... și 'necăt de flacări cu fum
„Țîșnesc pe ferestre, pe ușă,
În noapte pier grabnic cei trei călăreți,
Iar moara se face cenușă ...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Vedenie jalnică-acolo-i și azi,
Grămezi de ruine pe maluri,
Le ninge, le plouă și râul plângând
Le spală cu blondele-i valuri.

... Dar uneori, noaptea, când stelele plâng
Și 'n ramuri se tângue vântul,
Cu veselu-i zîmbet, cu umerii ninși
Morarul își lasă mormântul ...

Și 'n pocnet, în trosnet și 'n huet de roți,
În doine și 'n viers de vioară —
Lucrează să-și facă așa cum a fost
Pe vremuri vest-ta lui moară!

Lucrează ... dar moara-i acolo și azi:
Grămezi de ruine pe maluri,
Le ninge, le plouă și râul plângând
Le spală cu blondele-i valuri ...

O PAGINA DE ISTORIE

În istoria lui „Atila“ de Thery Amade tradusă în Ungurește de către Szabó Károly, în anul 1865 în partea II. pag. 11—12 cu privire la originea noastră am descoperit la Unguri, față de rasa noastră, neobicinuite adevăruri. Puțini traducători unguri sunt față de noi cu atâta dreptate ca Szabó Károly. Iată o pagină din această lucrare.

Către sfârșitul primului veac după Hristos, o împărăție barbară, împărăția Dacilor, înființate pe șesul întins al Carpaților a voit să-și disputa dreptul de proprietate pe țărmurile Dunărei dela împărăția romană. Traian însă a zdrobit Dacia cu armele și a prefăcut-o în provincie. Atunci din toate colțurile împărăției romane, mai ales însă, din Italia s'a văzut inundarea unui popor întreg provincialist, sânghinos și întreprinzător, care într'o mână cu sabia și în cealaltă cu sapa au cucerit și au cultivat afară de Dacia, întinsul șes dintre Carpați și Marea Neagră servind de sentinelă contra năvălirii popoarelor asiatice și mai tâziu contra năvălirii Goților.

Când împăratul Aurelian, silit de nevoia apărării, a pus (a mutat) hotarul la Dunăre, a deschis (a oferit) coloniștilor Daco-Romani adăpost pe țărmul drept într'un ținut despărțit de Moesia și căruia cam cu părere de rău i-a dat numele de Dacia.

Coloniștii de dincolo de Dunăre însă s'au abținut (nu au voit) a-și părăsi ținutul lor. Aștia după puțină vreme au opus rezistență popoarelor Gotice cari de pe țărmurile Nistrului năvăleau spre Dunăre.

Când Goții au ajuns stăpâni peste Carpați, coloniștii Romani s'au hotărât de a trăi sub această-dominație care le-a îngăduit să-și exerciteze atât industria, care era necunoscută stăpânilor, cât și lucrul câmpului la ei înjositor.

Mai tâziu cu Dacia împreună și Goții au devenit supușii lui Atila. După Atila alte popoare barbare au domnit peste ei și totdeauna au cruțat în ei pe poporul muncitor, din a cărui muncă au tras bun folos. Așa s'a întâmplat că au trăit șaptesprezece veacuri cu nădejdea că vor veni timpuri care să-i scape de stăpânii lor, păstrându-și între toate soiurile de barbari resturile civilizației vechi, limba care e fiica limbei

latine și de multe ori făptura frumoasă, nobilă care își înfățișază caracteristica popoarelor italiene.

Vecinii lor Slavi îi numeau cu cuvântul Vlach sau Vloch în care cuvânt unii află cunoscut cuvântul de Velsch cu care numeau popoarele germane în genere toate popoarele Romane. Ei însă nu cunosc și nici n'au cunoscut nici o dată ca nume al gintei lor altul, decât Român, adică nume de Roman.

Simeon Bontideanu.

LEGE SFÂNTĂ . . .

Pe câmpul verde ce se 'ntinde
 Cât cuprinde
 Intre pârâu și munte
 Un drum de țară, frânt de șanțuri,
 Impletcindu-se în lanțuri
 De cărării mărunte
 Spre satul ghemuit în vale
 Pierdut prin pruni și printre vișini
 Iși face cale.

E miez de vară . . . Pe 'nserate
 Se 'ntorc țărani de la muncă
 Cu straița pe spate
 Și cum pășesc, în cârd, prin luncă
 Trifoiul verde
 Li desmerde
 Și 'ntinsul de semănătură,
 Cu spic begat
 Imbelșugat,
 Li fură
 Și uită de a zilei trudă
 Deși au oasele sfărmate
 Și fruntea încă udă.

De prin poenile de munte
 Coboară în spre sat, agale

Cirezile de vaci și boi
 Cu un juncan în frunte . . .
 Și merg greoi }
 C'un pas umil
 Mănată de o nuelușă, purtată de-un copil.
 Tăcute-și caută de cale
 Spre sat . . .
 Cum ar zbughi-o peste lan
 Și-ar ospăta
 Din rodu 'atât de 'mbelșugat
 Al muncii lor de-un an?! . . .

Dar nuelușă care-i mână
 E stăpână . . .

O, lege sfântă . . . lege-a firii! . . .
 C'un fir de păr tu legi furtuna ;
 Tu ești și-ai fost, întotdeauna
 Cărmuitoarea omenirii! . . .

Oradea-Mare

M. G. Samarineanu.

INSECTE GROPARI ȘI VIDANJORI

Sub acest titlu puțin cam prozaic, aș vrea să prezint cetitorilor două grupe de cărăbuși extrem de curioși și cari merită a fi observați și studiați. Este vorba de așa numitul științificește, *necrophorus vespillo*, vulgarmente numit gropar-cioclu sau necrofor, precum și cărăbușul sacru al vechilor Egipțeni, științificește: *copris lunaris*, *geotrupes stercorarius*.

Când străbați imășurile sau bogatele fânețe, ești mirat de a nu întâlni decât foarte rar în cale vreun trup de animal mort. Vorbim de mici animale, ca, de pildă, cârțițe, șoareci, șobolani, șopârle, broaște, nevăstuici, etc.

Cât vezi cu ochii, câmpia forfotește de vieață, dar unde sunt și ce vor fi devenind corpurile moarte ale acestor animale? Fără îndoială că cea mai mare parte din aceste mici ființe mor de moarte violentă și își găsesc mormântul în sto-

macul ucigaşilor lor: uli, erefi, coşofene, ciori şi şerpi. Iar în ţările tropicale, şacalii şi vulturii devorează cadavrele, însă prin ţările europene avem mai multe specii de animale rozătoare sau cari îngroapă corpurile moarte.

Pe câmp şi prin livezi, când unul din aceste mici animale — învins în lupta pentru existenţă — a încetat din viaţă şi zace pe teren, în curând vedem adunându-se în juru-i un roiu din acele insecte cari, dela distanţă l'au şi simţit şi se grăbesc a da năvală; toate se înghesuie ca să-şi ia partea de pradă; bă, mai mult chiar, ca să-şi depună ouăle în năuntru al celui corp.

Cioclul, groparul prin excelenţă este cărăbuşul necrophorus vespillo, cărăbuş în mărime de circa doi centimetri lungime, cu două bande portocalii pe elytre; când se pune pe cadavru, îşi îndoaie cu grije aripele lui delicate sub protecţia elytrelor (aripa exterioară, cornoasă). De aci încolo, cărăbuşul este cuirasat din cap până în picioare şi nu-i mai pasă de niciun vrăjmaş, afară de paseri cari îl pot înghiţi dintr'o dată — bucătură destul de tare — sau de ariciu care îl sfarmă înainte de a-l mânca.

Dar şi împotriva acestor duşmani cărăbuşul are o armă de apărare — când atacul nu-i vine prea pe neaşteptate — şi anume, el răspândeşte în juru-i un fluid aşă de puturos şi de desgustător care de obicei îl proteje de orice tentativă. Când dai să-l atingi, şi-o faci cu băgare de seamă, căci acel lichid ce împrăştie când vrea, pătează hainele şi stă lipit pe degete, chiar după două-trei spălături.

Lângă vreunul din micile cadavre, apare în curând măcar o păreche de cărăbuşi de aceştia spre a pune stăpânire pe el; adesea însă, chiar mai multe specii se întrunesc pe acelaş trup.

Şi după ce şi-au potolit foamea, îi vedem cum încep să îngroape animalul, desfăşurând o ingeniozitate pecăt de neaşteptată, pe atât de extraordinar de laborioasă.

Mai întâiu, cu multă caznă, ei târăsc cadavrul într'un punct unde solul este destul de moale; cinci sau şase dintre ei să tăbărcesc câte odată spre a-şi combina sforţările. Odată pus cadavrul pe locul cuvenit, femelele se introduc înăuntru lui; pe urma bărbaţii încep să sape de jurimprejur; capetele

lor, prevăzute cu mușchi puternici, sunt unelte speciale pentru treaba asta.

Când prima brazdă este săpată, ei practică o a doua în interiorul cercului și, aruncând pământul în prima brazdă, pe urmă fac câte un tunel, fiecare înaintea lui-însuși și cărând pământul afară. Și astfel, bucată cu bucată, o scobitură se formează, scobitură în care scheletul se înfundă puțin câte puțin sub suprafața solului; apoi, ei acoperă totul cu pământ, cât mai bine o pot face, iar femelele stau înghemuite și se îndoapă înăuntru, căutându-și în acelaș timp locul cel mai bun spre a-și depune ouăle. Ouatul terminat, ies și ele. În toate acestea, singurul scop al insectelor este ca să-și procure hrană pentru ele și pentru puii lor, însă rezultatele acestor sforțări sunt cu mult mai întinse, căci nu există un dezinfectand mai puternic ca pătura superioară a solului, care nu e numai o masă de pământ mort — cum se crede în general — ci un amestec de organisme animale și vegetale în care tot ce moare să descompune fără încetare. Îngropate în astă pătură, corpurile suferă acțiunea rapidă a microbilor distrugători, mod sanitar de a face să dispară imondiciile.

Rolul pe care îl joacă în Orient vulturii și șacalii precum și câinii la Constantinopoli, este îndeplinit pe câmpiile noastre în mod mult mai eficace și fără șgomot de aceste diverse soiuri de ciocli-gropari. Știm toți ce miros pestilențial produce într'o casă cadavrul vreunui șoarece sau guzgan; astfel putem pricepe marea recunoștință ce datorim acestor excelenți agenți ai salubrității publice.

Fără dâșșii, fânețele și livezile n'ar fi atât de bogate și de parfumate, florile n'ar avea strălucitoarele lor culori, de oarece, îngropând mortăciunile ei nu numai că previn boalele, dar mai îngrașă și pământul, bă încă în cel mai ingenios chip posibil . . .

Aceste insecte nu lucrează decât noaptea; când au descoperit vre-o pradă, bărbatul sboară pe d'asupra-i câtva timp, pecând femela sboară deadreptul și se bagă imediat în bogatul ospăț ce i-se oferă și unde își depune și ouăle. În scurt timp, micii viermișori ies din găoace și se și apucă a devoră hrana ce îi împresoară; iute-iute scheletul este complet jumulit, pe urmă viermii trec în stare de larve;

acestea au atunci șase picioare; mai târziu, ele își torc un cocon în care se închid pentru iarnă; în primăvară, ele iese prevăzute cu aripi și cu strălucitoarele lor elytre; numai atunci încep și ele, la rândul lor, să alerge după pradă.

Este remarcabil că chiar aceste insecte, cu moravuri atât de respingătoare, au și ele idealul lor de frumusețe și instinctele lor muzicale. Necroforul comun are pe corpul-i niște bande portocalii foarte strălucitoare cari excită admirația congenerilor lor, iar bărbații mai au pe spinare un instrument muzical, ai zice o foarte micuță pilă (un mic rașp) de care frecându-și elytrele produc un fel de scârțitură sonoră. Vom mai adăuga că dacă mortăciunile (corpurile moarte), în cari s'au depus ouăle, ar rămâne neîngropate, ele s'ar uscă iar ouăle s'ar găsi în rizicul de a fi nimicite; astfel că, îngropându-le, cărăbușii dau dovezi de prevedere.

O altă grupă foarte diferită cuprinde pe faimoșii cărăbuși sacri a Egiptului, copris lunaris și geotrupes stercorarius, cari lucrează ca vidanjori prin împrejurimile Napolului sau pe imensele țărături (plaje) ale Mediteranei și ale Adriaticei.

Când, aflându-ne la Veneția, ni-s'a urât să tot privim biserica San-Marco sau palatul Dogilor, ne urcăm pe micul vaporeș care traversează laguna, putem să ne distrăm un ceas sau două pe plajă culegând scoici sau plante marine; când apoi ne simțim oboșiți, colinele de insip îngrămădite de vânt și acoperite de vegetația albastră — verzine a maremelor¹⁾ ne invită să ne întindem la soare — dacă găsim vreun loc ceva mai sbicit și mai curat.

Curând apoi suntem atrași și desfățați de niște mici scene comice cari se petrec în jurul nostru. Vedem sute de cărăbuși cu formele stranii, cu trupuri rotofeie, capetele mici, picioarele dindărăt foarte lungi, cari sunt ocupați și se sbuciumă fără încetare a urcă dealungul pevărnișurilor acelor coline, niște cocoloașe de culoare închisă și aproape tot atât de mari cât și dânșii. Prin multe părți solul este aceperit ca de un furnicar de mici găuri nenumărate, înspre cari sprintenii lucrători împing de zor misterioasele lor cocoloașe...

Ce sunt însă acele cocoloașe? Adevărul este această cărăbușul „sacru“ nu-i decât un simplu meșter-vidanjor, un

¹⁾ Ital. maremma; terenurile mlăștinoase situate pe țărmii mării.

agent al sistemii de drenaj din Miază-zi și din Orient; acele cocoloașe sunt compuse din bălegar, excremente și orice alte murdării, pe cari cărăbușii le culeg de pretutindeni pe sol, le adună; le fac să se sbicească la soare, iar apoi le prefac în cocoloașe și le transportă înfârșit prin găurile lor.

Este priveliștea cea mai hazlie să-i vezi cum să tăbârlesc; spre a-și împinge cocoloașa cu labele dindărăt, bieții gândaci sunt siliți a merge și ei de-a 'ndărătele, ceea ce îi înfrică să vadă adevărata direcție înspre cari voiesc să-și ducă bagajul.

Ii vezi poticnindu-se, izbindu-se de toate obstacolele; mai departe îi vezi oprindu-se spre a vedea încotro s-o apuce și dând ocol prăzii, chibzuiesc care ar fi calea cea mai lesnicioasă. Dar iată că pe când gândacul deliberează în sinea lui, bobița se rostogolește de-a-dura înapoi pe povârniș. În acest caz, micuțul hamal dă fuga necăjit, după ea ca s-o prindă. Dacă izbuteste, își reîncepe munca. Dar nu poate umbla cu înlesnire, așa că adeseori alții așin calea cocoloașei, o prind pe când se rostogolește la vale și pun stăpânire pe ea.

Lupte serioase am văzut încingându-se din asemenea pricină; câte odată rivalii se învoiesc prietenește spre a transporta cocoloașa la loc sigur — și probabil spre a-o mânca în tovărășie. Am petrecut multe ceasuri în Egipt, în Italia și în sudul Franței observând de aproape și urmărind indeletnicirile acestor harnice gânganii. Prada odată adusă și pilită în loc sigur, fericitul posesor se instalează în ea și nu se mai urnește.

În Egipt se credeă — din cea mai înaltă antichitate — și mie îmi pare lucru sigur, cum că, — cărăbușul înainte de a se ouă (un ou sau două) în cocoloașă, caută mai întâiu să și-o pună în siguranță, numai d'asupra nivelului apelor Nilului.

Aceste insecte forfotesc în Egipt și acolo mai întâiu apucăturile lor ciudate au atras atenția vechilor Egipteni, căci adorarea tuturor ființelor animate eră una din caracteristicile anticei lor religii. De aci și-a luat naștere o straine superstițiune la acest popor care — divinizând pe vultur, pe ibis, pe pisică — trebuia să admire minunatele proceduri ale acestui cărăbuș; Egiptenii vedeau ceva dumnezăiesc în firea acestei insecte care muncea fără încetare și în chip atât de obositor în vederea copiilor săi. Ei conchiseră cumcă, că-

răbuşul se naşte nu dintr'un ou, dar din chiar cocoloaşă; preoţii admiseră cu grăbire ideea că gândacul acesta culegea şi adună acea mocirlă şi acele murdării spre a plămădi un nou cărăbuş şi scoaseră din această idee un simbol al eternităţii.

Să ştie că resurecţiunea corpurilor, precum şi nemurierea sufletelor erau centrul religiei Egiptenilor. Cugetătorii din Teba şi Memfis găsiră o asemănare extraordinară între cărăbuşul care iese din culcuşul lui de noroiu şi mumia care revine la viaţă în ceasul resurecţiunii; ca urmare a acestei credinţi, cărăbuşul fu proclamat sacru, venerat şi adorat în timpul vieţii, păstrat cu sfinţenie după moarte, întocmai caşi boul Apis, pisicele şi vulturii îmbălsămaţi.

Foarte multe atribute mistice fură, rând pe rând, descoperite într'insul; adorarea soarelui intră în largă măsură în cultul egiptean, iar cocoloaşa rostogolită de către cărăbuş fu presupusă ca personificând pe Ra, marele zeu-soare.

Din epocă în epocă, atributele sacre îi fură înmulţite; apăru atunci un zeu cu capul de cărăbuş, iar în ieroglife ei apar pretutindeni.

Dar mai ales ca „amulete“¹⁾ imitaţiile acestor insecte sunt cunoscute; consideraţi ca purtători de noroc se făceau cărăbuşi de piatră, de faianţă, foarte bine imitaţi şi pe cari smălţuindu-i, şi săpând pe ei numele vreunui rege sau a vreunei divinităţi deveniau şi mai sfinţiţi. Mare număr a fost găsit cu prilejul săpăturilor; savanţii egiptologi au făcut în această privinţă cercetări prea interesante, iar cărăbuşii cu înscripţia numelor de regi au oarecare importanţă pentru istorie şi cronologie.

Cărăbuşul împingându-şi cocoloaşa care-i conţineă oul său, eră imaginea viitorului; cărăbuşul îngropându-şi oul eră simbolul reînvierii; de aceea, cu fiecare mort, se închideau în sarcofagii şi cărăbuşi; ei erau cusuţi pe giulgiu, erau presăraţi pe cadavru, erau strecuraţi în mâinile morţilor. Au fost găsiţi până la câte două şi trei mii în unele morminte: unii sunt de lut albăstriu şi smălţuiţi, alţii de lapis-lazulis (piatră de un albastru ca cerul, care este un silicat de

¹⁾ Lat. *amuletum*; obiect ce se poartă cu sine din superstiţie şi căruia i-se atribuie un efect preservativ.

aluminiu, de sodă și de var) alții de jadă (altă piatră foarte tare, verzuie sau măslinie și tot un silicat natural, dar numai de aluminiu și de calciu); alții, în fine, din alte pietre prețioase. Ei erau sfințiți prin forma lor și mai mult încă prin inscripțiile lor mistice. Din Egipt, credința în puterea binefăcătoare a acestor amulete trecu în Grecia și în Italia; ele au fost găsite în mormintele grece și etrusce și sunt niște imitații mai mult sau mai puțin bine reușite a celor din Egipt.

Ș'apoi, lucru curios, primii creștini nu s'au lepădat lesne de credința în sfințenia acestui talisman, căci prin morminte s'au găsit icoane de cărăbuși cu crucifix-uri. O redeșteptare a acestor vechi superstiții s'a produs în zilele noastre; unele doamne au început să poarte cărăbuși sacri ca „port-noroc“ ca broșe, suspendați la brățare sau la lanțul ceasornicului lor.

Cu toată imensa cantitate a adevăraților cărăbuși sacri pe cari îi furnizează săpăturile din Egipt, ei n'ajung nici pe departe să satisfacă cererile turiștilor moderni și se găsesc la Luqzor una sau două fabrici înfloritoare unde sutimi de aceste insecte — cu frumoase inscripții ieroglifice — sunt date în comerț din lună în lună.

Se cunosc mai multe specii de acești cărăbuși pe țărmii mediteraneeni ai Europei, ai Asiei și ai Africei; patru dintre dâni pot fi considerați ca fiind tipul reprezentat de către vechii Egipteni. Prin țările centrului și nordului Europei nu găsim niciun animal din această clasă; totuși, alte insecte-vidanjori se găsesc, din care o specie, în deosebi, există în mare număr în sudul Angliei; acești cărăbuși — cunoscuți sub numele de geotrupi — nu sunt însă tot atât de industriași ca cei din Miază-zi.

Aste animale îndeplinesc în genere o muncă utilă curățind suprafața solului de trupurile animalelor moarte. Și astfel, toate fapăturile formează un soi de societate cooperativă, fiecare din ele lucrând pe propria sa socoteală, iar prin funcțiunile ei speciale contribuind și la buna-stare generală. Creatorul a înzestrat fiecare specie cu instincte speciale și însușiri personale, spre a'și desăvârși opera sa în beneficiul tuturor. Cu mult înainte ca oamenii să fi ajuns a învăța ca să-și îngroape morții lor s'au a'și îngărășă țarinele cu băligar, natura a inventat acest procedeu și a dotat pe aceste insecte, cari îndeplinesc cu osârdie funcția de inspectori sa-

nitari. Abia dacă găsim un singuri meșteșug sau o singură ramură de activitate omenească care să nu-și aibă îndeletnicirea corespunzătoare în viața animalelor sau a vegetalelor.

Târgu-Mureș.

Prof. Dr. N. E. Idieru.

PRIMUL ZÂMBET

*Ea mi-a zâmbit . . .
O, voi nu știți ce 'nseamnă
Un zâmbet ce-ar putea să sfarme negrul nesfârșit
Al munților de întuneric din abis,
Ori să 'nsenine ceru 'nchis
În pânzuala norilor posomorâți de toamnă.*

*Ea mi-a zâmbit . . . Central University Library Cluj
A tresărit
Pământu 'nfiorat de vorba ei
Pe care-a răspândit-o vântu'n lung și'n lat, —
Și anii 'ntunecați și grei
Din urma mea
S'au dărâmat,
Aprinși și mistuiți de-un zâmbet arzător;
Iar pe cenușa lor
S'a așezat seninul respirat de ea.*

*Ea mi-a zâmbit . . .
Oprește-ți mersul tău pe loc,
O, soare!
Și razele de foc,
Ce nu mai luminează golul sufletului meu
Ți le cufundă adânc în înfinit,
Căci azi o altă rază mai fermecătoare
M'a orbit,
Cum ar putea orbi pe însăși Dumnezeu.*

GEORGE A. PETRE.

BISERICUȚA DE CETINĂ

Sub caldul sărut al razelor de soare, fagii și-au desfăcut mugurii și codrul s'a nbrăcat în straie verzi, ninse pe alocuri cu albul florilor de cireși sălbatici. Printre ramurile înverzite se străvede oglinda cerului senin. Iar dacă te urci pe vârful Drăganului și privești departe, spre apus și miază noapte, vezi în marginile zării munții Vrancei cu frunți albite de ninsoare.

Mai aproape, pe valea Putnei și Șușiței stau sate tupilete în funduri de vâlcele ori resirate de-alungul colinelor. Și în satele acelea curate, și în munții ce odinioară se infiorau de glasul buciului și ocrotiau în sânul codrilor cete de viteji calcă astăzi, semeț, cisma Prusacului învingător.

... Nu mai privi spre apus! E prea jalnică povestea ce o trăește acuma neamul românesc...

Indreaptă-ți mai bine privirile înapoia tranșelor noastre. Ai să vezi soldați ce scurmă pământul, bordee pitite înapoia vreunui pisc, iar mai la o parte, în fundul unei vâlcele, la adăpostul obuzelor și gloanțelor vrășmașe, o bisericuță de cetină ce își înalță sfioasă turla sub crengile fagilor. Două săptămâni încheete au lucrat Stănică și Nichifor, stolerii regimentului și au ridicat bisericuța cu peceții, cu turla și acoperișul de cetină, spre bucuria întregului regiment, dar mai ales a părintelui Murărețu confesorul regimentului.

Ițic sin Ițic, pictor de firme pe vremuri în Botoșani, iar acum, furierul companiei a șasea, a zugrăvit pe bucăți de carton sfinți cu bărbi albe și lungi și cu nasul încovoiat ca pliscul de vultur.

Părintele Murărețu a așezat incoanele pe pereții verzi de cetină, iar Avădani Neculai, țârcovnic odată în Bogdănești, a cioplit din crengi de mesteacăn policandru cu douăsprezece brațe și două sfeșnice mari, împodobite cu încreștături măestrite.

Și sfântul lăcaș de rugăciune a fost gata...

În fiecare Duminică coboară pâlcuri de soldați din linia tranșelor și intră în biserică. Lumânările ard sfios în sfeșnice, văduhul e plin cu miresme de tămâie, iar glasul puțin cam răgușit al părintelui Murărețu înalță rugăciuni întru isbânda neamului...

... Imprejurul bisericii au răsărit, ca din pământ, mulțime de morminte . . . Suntem doară la războiu. Zilnic pleacă recunoașteri ori patrule, când în spre Mărăști, când pe Înțarcătoarea, reduit dușman puternic întărit sub ocrotirea codrului, când prin prăpăstiile udate de izvoarele Goșpoaiei ori Limpejoarei.

Înamicul nu stă aici el în zadar. Iși deslănțuiește asupra-ne urgia tunurilor și de multe ori, zile întregi, munții gem prelung de vaierul obuzelor și de pocnet de granată.

Și cad fecerii noștri secerați de gloanțe nemiloase și zilnic se sporește, numărul mormintelor din jurul bisericii de cetină.

Stănică și Nichifor, stolerii regimentului, cioplesc clipe de răgaz, cruci cu încreștături măestre, iar Avădanii Neculai, țarcovnicul, scrie cu un fer înroșit, în slove tremurate și strâmbe, numele celui răposat.

Femei și fete din satele apropiate, din Pralea și Blidar, și uneori chiar de peste Trotuș, urcă, în zile liniștite, — căci de multeori tace tunul și amuțesc armele până în munte, la bisericuța de cetină. Și cu gândul la cei dragi, la feciori și frați răpuși în necunoscute colțuri de țară, la Jii, la Olt, pe Argeș, în Dobrogea, în atâtea locuri unde a curs din belșug sânge românesc, aprind lumânări la căpătâiul celor morți și pun hârburi cu tămâie . . .

... Și într'o zi, pe când cioplea o cruce, Nichifor a spus încet, ca pentru sine: — Cioplesc Atâtea cruci și bun îi Dumnezeu de-oi avea și eu parte măcar de-un ciot la căpătâi . . .

Și nu știu, ori îi spunea inima, ori a grăit într'un ceas rău atunci, căci peste câteva zile plecând în recunoaștere pe valea Goșpoaiei, a fost isbit de un glonț, în apropierea rețelelor vrăjmase. S'a târât cu trudă până la postul de ajutor, în fața bisericii de cetină. A îngânat câteva vorbe neînțelese și apoi și-a dat duhul, în brațele părintelui Murărețu.

Și Stănică a cioplit pentru tovarășul său o cruce mai mare și mai frumoasă. Iar pe cruce a scris însuși părintele:

„Aici zace Nichifor Constantin, mort pentru țară.“ De atunci, în fiecare Sâmbătă, fie pace, fie luptă, o bătrânică adusă de spate și slabă prăpădită, vine dintr'un sat de peste Trotuș, și urcă în munte, la bisericuță. Aprinde o lumânare pe

mormântul lui Nichifor și împarte soldaților turte de pâine albă spoite cu miere. Apoi pleacă, fără să grăiască o vorbă, mai slabă și mai adusă de spate, ștergându-și cu colțul maramii lacrimile de pe față.

E mama lui...

1917, Codrii Mărăștilor.

George Roiban.

POEZIA POPULARĂ DIN BIHOR.

DOINE ȘI HORE

*Dorule fii blăstămat
Că pre mine mai mâncat,
Departăte dela mine
Că mai sunt oameni în lume
De cine dorul să leagă
Să nu-i pară lucru sagă;
Pe cine-dorul munceașce
Rău pe lume mai trăieșce,
Eu mă știu că-s ars de dor,
Stau în cumpănă să mor.*

I.

*Badea meu s'a cam mărit
De când pe mine m'a peșit,
Badea meu s'a(u) înălțat,
De când pe mine m'a luat,
Doarme 'n perini cu cipcă lată
Și zice că 's blăstămată;*

*Iar 'nainte 'n vremea sa
Când la altele umbla,
Să culca pe căpătâe,
Le găcea de omenie.*

*Am un bade, nu-i de-aici,
Nici nu poartă opinci,
Poartă cisme vicsuite
Și obiele ștricuite.*

Busuioc floare de jos
Iară-i badea mănios;
Busuioc de pe câmpie
Nu-mi pasă de-a lui mânie.

Busuioc roată 'n ocol
Nu stă lumea 'ntr'un fecior;
Busuioc roată 'n fereastă
Nu stă lumea din o fată.

Bată-te bădiță, bată,
Cercul cel de lângă lună
Și credința mea cea bună;
Și te bată bade, bată,
Cercul cel de lângă soare
Și credința mea cea mare
Ce-am avut-o cătră tine
Și n'am spus-o cătră nime.

Mândra mea nu mă uită
Că nu mai te-oi blăstăma;
Dumnezeu să te topască
Ca pe săul cel de oaie
Când îl pui pe hopătaie,
Și pe mine mă topască
Ca pe săul de berbece
Când îl bagi 'n apă rece
De-oiu mai trage a ta nedejde.

Țipă doamne un spine rău
Între Luncă și Vașcău,
Să nu treacă neam de al meu
Că destul am trecut eu.

Mândră nu te întrista,
Că eu atunci te-oiu lăsa
Când popa biserica
Și jidovii pălinca.

Mânce lupii iapa voastă
C'au mâncat șalata noastră;

*Mânce lupii calul vostru
C'au mâncat ovasul nostru.*

*Am o vacă și doi junci
Și casa plină de prunci.
Pruncii's goi ca napii,
Sar în casă ca țapii,
Ca țapii ne'mpedecați
De mălaiu nesăturafi!*

Culese de VASILE SABĂU

„GRĂDINARUL“

din Rabindranath Tagore

XXVI

Ce-mi dai cu toată voia-ți — primesc.

*Mai mult — nimic nu-ți cer,
— „Da, da — ești mulțumitul cerșetor. Te știu.
Vrei tot ce am să-ți dau.*

*De aș putea avea astă floare rătăcită, aș strânge-o la piept cu foc
— „Dar dacă, ar avea spini? [nestins.*

*— „I-aș îndurâ“
— „Da, da — ești mulțumitul cerșetor. Te știu.
Vrei tot ce am să-ți dau.*

*O singură privire a ochilor tăi dragăstoși mi-ar fericii viața
pentru o'ntreagă veșnicie.*

*— „Dar dacă fi va crudă privirea mea?
— „I-aș păstra rana în adâncul nemăsurat al
sufletului meu.
— „Da, da — ești mulțumitul cerșetor. Te știu.
Vrei tot ce am să-ți dau.*

XXVII.

*Să crezi în dragoste, chiar dacă-i isvor nesecat de durere.
Nu-ți încătușă nicidecândva viața inimei tale.*

*— „Nu, nu, prietene al meu. Vorbele tale sunt întuneric și nu le pot
pricepe.*

*Iubita mea, — sufletul nu este făcut decât să trăiască între lacrimă
și cântec.*
— *Nu, nu, prietene al meu. Vorbele tale sunt întuneric și nu le pot
pricepe*

*Veselia e de scurtă durată ca și stropul de brumă
— Când surâde — atunci ea moare.*

Durerea este puternică și de neînfrânt.
Lasă florii dragostei să-și trezească din nou lacrimile durerii în ochii tăi.
— *„Nu — nu prietene al meu. Vorbele tale sunt întuneric și nu le
pot pricepe.*

*Floarea de lothus vo ește mai bine să se răsfețe o clipă doară în lucirea
soarelui, ca apoi să moară, decât să trăiască veșnicia iernii într'un
biet mugur*
— *„Nu — nu prietene al meu. Vorbele tale sunt întuneric și nu le
pot pricepe.*

XLIX.

Îi încercui brațele ei, nesățios o strâng la pieptul meu.
*Caut să cuprind sub puterea brațelor mele — frumusețea ei, — să
desprind*
*Zâmbatul ei senin sub greutatea sărutului meu și să beau pătimaș
adâncul privirii ei.*
*Vai! Dar cum oare ar putea-o face? Cine-i acela, care poate distruge
albastrul cerului?*
Încerc să strâng în brațe — frumusețea ei.
Îmi scapă; —
Doar trupul ei rămâne stăpân al mâinilor mele.
Desamăgit și frânt de oboseală — îmi reîncep din nou drumul părăsit.
*Cum oare ar putea atinge trupul — floarea, pe care sufletul doar
poate s'o atingă?*
Trad. Sylvian Lorin.

CÂNTEC.

Ceață grea plutește 'n vale
 Ca și fumul de tămâie
 Peste negrele morminte
 Fără cruci la căpătâie.

Nu e nime să le plângă,
 Doar stejarul singuratic
 Cerne molcom peste ele
 Frunze mari ca de jărătic . . .

D. Scurtu

Tristețea lui Bacchus

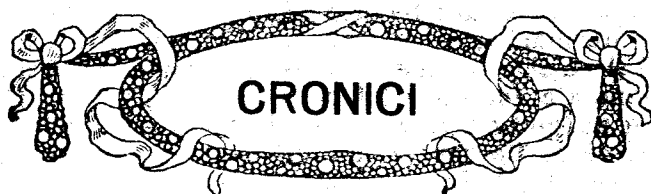
Mi-i sufletul mai încărcat de gânduri
 De cât sunt viile de grei ciorchini;
 Vin roiuri neguroase, rânduri, rânduri —
 Miorații de albine 'n ăunii plini.
 Pe umeri simt a vieții grea povară, —
 Singurătatea nopții mă 'nfioară.

Neliniști ne'nfelese, de vulcan,
 În mine aprig ciocotesc șuvoae;
 Mă sfișie, azi, fluierul lui Pan,
 Când cîntă, pentru Nimfe, prin zăvoae,
 Iar vinul aromat și dulce 'n lin,
 Pe limbă-l simt licoare de venin.

Zadarnic am băut trei coafe pline
 Și în zadar mi-au p s în barbă flori
 Și frunze verzi, bacantele feline
 Cu fragezi sîni și ochii poftitori;
 Și în zadar, cîntînd, m'au sărutat,
 Căci cîntecul lor vesel m'a 'ntristat.

Privesc prin vie: frunzele sunt scoici
 Ce prind tristețea care 'ncet coboară,
 Iar siruguri-s ca sâni plini la doici
 Ce-așteaptă prunci să sugă din povară;
 Dar oament-s posaci și în zizanii,
 Uitînd de zei și datini, își trec anii'

Pe dealuri, focurile sub cenușe,
 Sunt adormiri de stele 'nsîngerate.
 Iar veselia-i prinsă în cătușe
 Și 'n agonia morții surd se sbate.
 Imensitatea nopții mă 'nfioară —
 Și nemurirea 'ncepe să mă doară . . .

Cronica Literară.

Ion Grindea.

(roman) de Vasile Savel.

Vroim să facem critica unei cărți? O răsfoim, cetim câteva rânduri, un capitol. Căutăm nod în papură autorului; descoperim greșeli dintr'un crâmpciu de frază rău interpretat, ne arătăm știința, ne desvelim sufletul, ne vărsăm focul, și recenzia e gata. Rar, câte un prieten scapă teafăr de neobosita cercetare a Cerberului critic din noi — și la intervale, ne apucă o violență poftă admirativă; atunci scriem un panegiric sau ne înălțăm la ditiramb. Câte odată ne întrebăm de ce scrim? Mai toată lumea crede că pentru a ne amuza; puțini speră că pot trăi scriind; alții pentru că nu pot face altceva. Noi, făcând critica, vroim ceva mai puțin pentru persoana noastră și mai mult pentru public: dorim sa-i dăm o îndrumare, căutăm să-l facem să înțeleagă cu noi o operă de artă, să-l silim să citească, poate în ori ce caz să-i arătăm o direcție și să-i dăm o soluție.

Credința ne rămâne neclintită, că a fi critic înseamnă a înțelege, a pricepe pe autor (bine înțeles pe acela care merită acest nume), a-l diseca, a-i desluși intențiile, a-l îndrepta dacă e tânăr, a-l huli dacă e bătrân incorigibil.

Nu cercetăm ca D. Ibrăileanu cauzele sociale cari au dat naștere operei lui Eminescu (sau altcineva indiferent), cari l-au făcut să scrie „Lucefărul”, sau Satira III-e. Le-a scris, pentru că le-a scris; trebuia să le scrie unul ca Eminescu și nu altul. Că a fost boem sau burghez, sau nobil scăpătat, sau plebeu pârliț ne este indiferent. De obicei, poezii sunt de toate câte puțin: după impresii, după dispoziții, după curentele ce-i frământă.

Dar să venim la subiect. Vasile Savel s'a apucat într'un lung roman (Ion Grindea) să-și descrie viața și amintirile studențești; nu vroim să spunem că scrie tocmai fapte ce-l privesc, dar în orice caz, înșiră întâmplări, ce i-au fost dragi sau supărătoare, după împrejurări.

Ion Grindea este un tânăr sărac. Vrea să învețe carte; n'are parale; îi trebuie; bate la porțile tuturor dar nu prea găsește: Imbuibat cu principiile ce le-a cetit prin cărți, încearcă să-și câștige pâinea cu cinste. Învață cum poate, are noțiuni generale asupra a tot ce a văzut și citit. Este un naiv și un neisprăvit. Așa au fost intelectualii dinaintea războiului, al căror tip reprezentativ, ni-l redă, bine conturat în cadrul psihologiei lui lăuntrice și sociale.

Ion Grindea este un om fără voință, o epavă dintr'un naufragiu, în haul căruia au dispărut înghițite speranțe și intenții, iluzii și revindecări.

Ce caută? După ce umblă? Vrea pâinea de toate zilele; o găsește; i-o oferă o femeie din societate (pe care o respinge), o primește de la o deziluzionată ca și dânsul, de la o bonă isgonită.

Acest dezarmat, acest nefericit al școlii noastre, produsul unei culturi incomplete, este Ion Grindea, avocat, ofițer în rezervă, mobilizat în timpul marelui războiu și trimis pe front, unde cade rănit. În spital, autorul îl părăsește, ca să-l reia, probabil într'un nou roman, vindecat sufletește și cu trupul, să ni-l prezinte ca pe un om nou.

În trecut, intelectualii n'au fost oameni de luptă la noi, au fost teoreticieni. Doar Dl. Iorga a creat un curent de luptă; dela D-sa începe școala luptei, care a dat naștere unui lung șir de combatanți, ce au bine-meritat dela această țară. Din această școală a luptei au eșit acei ofițeri în rezervă cari au știut să moară, să împodobească numele de român, să înobileze mișelia și rușinea, să înalțe steagul izbândeii la Mărășești și la Mărăști, să devie dascăli și conducătorii aceleiași țărâni, pe care cea mai nesocotită oligarhie o redusese într'o stare de idiotism degradant. În studiile lui Grindea, în părerile lui, în demersurile lui, în viața de avocat ce o începe, nu depune acel fanatism al convingerei, de voință de stâncă ce produce pe eroii și apostolii unui popor. Nimic nu se face fără sacrificii: prin milioane de jertfe, printr'o mare de sânge se câștigă o picătură de dreptate în această lume. Numai din solidaritatea, numai din spiritul de dezinteresare al celor buni, se repurtează marile izbândeii morale.

Învins în viață, îl vedem învins în războiu: și așa ni-l lasă Vasile Savel. De sigur că azi, continuându-l, va trebui să-l schimbe. Marii cuceritori de putere și de idealuri nu se gândesc numai la căminul lor îngust, unde stau, departe de furtună și de primejdie. Viața nu este o idilă romantică, în care toată lupta se reduce să aibi două odăi și o bucătărie și o femeie pe plac. În acest caz orizontul e prea strâmt, viața prea meschină, moartea estrem de banală.

Un Nekludoff nu este numai un reformator pentru sufletul său, ci un premergător al marei catastrofe de azi; Ras-kolnicoff nu reprezintă numai un Napoleon în miniatură, timid, ce din lașitate pentru viață săvârșește o crimă; nici eroii lui Ibsen revoltați într'o societate putredă, dar bine așezată; toți aceștia tivesc orizontul vieții lor cu un ideal omenesc; caută un îndreptar, cercetează un liman de scăpare în toiu vijeliei din ei, și în mijlocul haosului de afară.

Din nenorocire scriitorii noștri de talent, cu toții n'au această idealizare a eroului, ce-l consacără eternității. Lipsurile lor sunt reale, bine scrise, interesante — cum este și cazul lui Ion Grindea — dar fără aureolă, fără mari avânturi, fără zguduitoare patimi de mari precursori sau prototipi ai unei lumi mai bune.

Ion Grindea este un tip de avocat, dar unul, reprezentat. în genere.

Așteptăm partea a II-a a romanului să-l vedem pe Grindea vindecat, mai aprig la luptă, un propulsor de curente și un cuceritor de „drepturi.“ Până atunci suntem mulțumiți că am meditat asupra unei cărți interesante, că ne-am amuzat, că am fost absorbiți, petrecând mai multe ceasuri plăcute.

BCU Cluj / Central University Library Cluj *Ion Foti.*

Cronica dramatică.

Teatrul național din Cluj —

Prima lună a stagiunii noi a trecut și ne-a arătat că se muncește cu zel și cu talent la acest teatru. Totuși, publicul n'a fost mai numeros ca în anul trecut și e un adevărat chin să vezi marea și pompoasa sală de multe ori aproape goală. E o palmă, pe care ne-o dăm singuri în capitala Ardealului cu atâția ochi streini și un netăgăduit certificat de inferioritate în ce privește prețuirea culturii naționale. O spunem răspicat și fără sfială aci că așa-ziii regionaliști se recrutează tocmai din cei, cari nici nu vor să cunoască, cât de cât, ce avem și noi mai bun în cultura noastră, care, netăgăduit, a făcut uriașe progrese într'un timp uimitor de scurt.

Se zice că și Direcția teatrului național din Cluj nu e destul de . . . negustorească. Deficitul poate că e cu mult mai mare, vânzând un sfert din locurile disponibile cu prețurile actuale, decât dacă s'ar scobori aceste prețuri și-am avea, în schimb, o sală mai plină. Apoi, reduceri pentru funcționari și elevi, ba chiar reprezentații anume (matineuri) pentru școlari. Am ruga pe D-l Director Zaharia Bâr-

să nă, ca și secția financiară-administrativă a comitetului de conducere, așa de fericit completat în ultimul timp prin personalități de seamă printre Români de cultură din Cluj, să facă și această experiență a micșorării prețurilor. S'ar înălțura astfel singurul argument, cu care pot să-și mai motiveze mulți lipsa dela teatru. Dacă și atunci vom avea aceleași săli, . . . atunci vom fi complet lămurii asupra publicului! Cu atât mai mult e dorită această măsură, cu cât nu teatru național e o școală de educație, pe care trebuie s'o faci cât mai accesibilă, și or' cui. Știm că Naționalul din Craiova a încercat și a isbutit să-și aducă și la parter bluze modeste de lucrători și cămăși țărănești.

Și să nu se spună că nu s'a ales un repertoriu bun și nu s'a montat și jucat bine.

Stagiunea a început cu „Chemarea codrului“, cunoscuta poveste vitejească în 3 acte de G. Diamandi. S'a păstrat astfel buna tradiție de a începe c'o piesă românească și una cu reputația stabilită. „Povestea“ lui Diamandi e un pios imn al vitejiei strămoșilor moldoveni redată printr'o împletire simplă și vioaie de acțiune și 'ntr'un cadru admirabil reliefat în atmosfera timpului. Succesul s'a datorit însă în bună parte și interpretilor. D-na Bârsan ne-a reprezentat fidel pe fiica naivă și voinică a codrului, biata Anca, îndrăgită după un boier, a cărui viață o apără, jertfindu-se. (Rolul a fost dublat mai târziu de D-șoara Mediana cu mai puțină vigoare, dar cu destulă gingașie.)

În aceeași piesă, a apărut noul element angajat la teatrul clujan: D-na Ignătescu-Dobrescu, care a avut apoi în „Necunoscuta“ lui Bisson, un frumos succes. Era aci un rol greu de melodramă, căreia noua artistă i-a scos toate efectele, evitând cu pricepere excesele de sentimentalism fals-plângător și democrat al unei femei, care-și răscumpără vina unei vieți de păcat prin dragostea, până la sacrificiu, pentru fiul ei.

În sfârșit, s'a montat și „O căsnicie“, piesa D-lui G. Ursache, revenită la rampă și în teatrul popular din București. E o lucrare corectă, dar atât. Reluări de tipuri din alte piese, în special din ale lui Caragiale și brodarea, cu mijloace tehnice și stilistice obișnuite, a unui subiect prea exploatat și banalizat în toate chipurile. Un bărbat bun, care-și iubește soția, dar nu vrea să facă din ea o păpușe, ci o tovarășe a vieții lui de muncă, riscă din pricina aceasta, să fie înșelat. Catastrofa e evitată printr'un concurs fericit de împrejurări și prin sufletul, în fond încă cinstit, al femeii. Dar teza morală e prea evidentă în piesă și de-aci o mulțime de falșuri. În genere însă, piesa nu oferă un spectacol rău și sunt multe scene de un realism puternic și mișcător în sbuciumarea personajilor, cari prind atunci o adevărată viață.

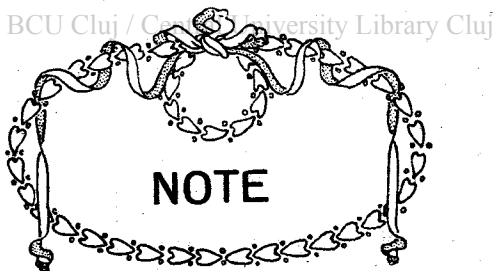
În acest duo conjugal au apărut D-șoara Jeana Popovici cu multă dragălaşenie firească, dar lăsând ca nervul dramatic să fie susținut de D-l D. Psatta, prin timbrul atât de vibrant și mișcător al vocii sale, ca și prin gesturile sale sobre și de multe ori, expresive.

S'a reluat apoi. Doctorul fără voe de Molière, în rolul titular cu D-l Ghibericon, un comic de mult talent, care are însă un defect, se pierde une-ori prin șarjarea efectelor.

Restul ansamblului, în toate aceste 4 piese, reușit totdeauna. Menționăm achiziția bună făcută cu D-l C. Toneanu, (cel tânăr) și pe artiștii mai vechi de-aici: D-nele Stănescu, Ștefănescu, Dordea, Stanca Alexandrescu, Adamidi și D-nii Neamtzu-Ottonel, Mihăilescu-Brăila, Stănescu-Papa, Vasilescu, Ștefănescu, Angelo Stătescu, Dimitriu.

De vreme ce, cu publicul de-aici, așa de puțin numeros, piesele, or'cât de bune, nu se pot juca decât de câte-va ori, artiștii se străduiesc să înmulțească premierele. Se anunță de acum. „Vechiul Heidelberg.“

Nicolae Tistu.

Teatrul „Regina Maria.“

Trupa Soreanu a dat două reprezentații în orașul nostru. Întâia seară s'a jucat „Institutorii.“ Piesa demodată a lui Otto Ernst a fost jucată așa cum ne așteptam de trupa maestrului Soreanu. Jocul admirabil, inteligent, bine pătruns, a făcut ca publicul să se simță nu într'o hală de vechituri, ci într'un muzeu de antichități rare cu statui și statuete cioplite de maeștri.

Seara a doua s'a jucat *Raja Sălbatică* a lui Ibsen. La aceasta reprezentație, jocul artiștilor — deși nu

lăsă nimic de dorit — n'a reușit să acopere golurile și rigiditatea tezistă a piesei, așa că sala, pliclisită, era pururi în agitație.

Și iacă, plecând de la Teatru, mai toată lumea se întreabă:

Care-i rostul acestor turnee subvenționate? Să popularizeze pe scriitorii germani, să dărâme actuala educație care, bună rea, așa cum este, formează o bază pe care se dezvoltă omenirea, pentru a o înlocui cu viziunile dramaturgului filozof-social Norvegian?!

Se poate, dar nu tocmai azi ne trebuie aceasta.

S'o lase organizatorii de turnee pentru mai târziu. E timp.

Miercuri 9 Noembrie la ora 8^{1/2} seara s'a deschis stagiunea românească a Teatrului „Regina Maria” din localitate cu piesa „Chemarea Codrului” de G. Diamandi.

Trupa Teatrului Național din Cluj de sub conducerea d-lui Zaharia Bârsan și-a impus sacrificiul de a veni în fie care Miercuri la Oradea-Mare să joace.

E o sfortare pe care cu toții trebuie să o apreciem. Până la formarea unei trupe permanente și în orașul nostru cu un teatru atât de cochet și cu un public românesc din zi în zi în creștere, trupa din Cluj umple un gol. Alături de acțiunile culturale locale, propaganda pentru cultura românească, acum câștigă un nou element și încă foarte puternic — teatrul.

Și publicul Oradei va ști răsplăti.

Prima reprezentație cu o sală nu tocmai plină, din cauză că la orele 7, încă lumea nu știa dacă se va juca sau nu, a fost o sărbătoare. Artiștii au fost îndelung ovaționați și florile, ploau pe scenă.

Interpretată admirabil, povestea vitejească a lui G. Diamandi ne-a făcut să trăim câte-va clipe acel trecut de viață românească plină de sănătate, de veselie și de eroism.

D-na Olimpia Bârsan ne-a dat o Ancă plină de viață, de naivitate și de poezia codrului. Stănescu Papa, Vasilescu și Mihăilescu-Brăila au fost parteneri demni și cu jocul lor inteligent au asigurat piesei un succes desăvârșit.

Șezătorile artistico-literare „Cele Trei Crișuri”

Sâmbătă 5 și Joi 10 Noembrie a. c. au avut loc în sala festivă a pri-

măriei din Oradea-Mare întâia și a doua șezătoare artistico-literare, date de revista „Cele Trei Crișuri.”

Ca întotdeauna părintele episcop R. Ciorogariu a luat parte, rostind o scurtă cuvântare de deschidere, după care, programul a fost început de artistul dela Teatrul Național din București, Baldovin, cu declamații din anecdote de Th. Speranță. Dna Codrescu, artistă de operă, a cântat din muzica clasică, cu o voce frumos apreciată, iar dl. Cazaban, cunoscutul scriitor, care a venit în acest scop din București, ca să ne dea un frumos exemplu cum trebuie să facă toți scriitorii noștri, după câteva frumoase cuvinte, a citit din scrierile originale, pentru care a fost răsplătit cu călduroase aplauze. Dl. G. Bota, a ținut o conferință despre „Ipocrizie” tratată cu multă precizie. Indrieș, un apreciat tenor, a cântat din muzica națională cu mult succes. O surpriză plăcută a fost gestul artistei Jolan Baranyai, dela opera maghiară locală, care a dat concursul la această șezătoare cântând din operele clasice, două bucati admirabil executate. Publicul i-a făcut o frumoasă manifestație.

A doua șezătoare a fost prezidată de dl. colonel G. Băcaloglu care a deschis sedința cu câte-va cuvinte pline de suflet

Dl. George A. Petre a citit o schiță țărănească de I. C. Visarion, al cărui scris prinde așa de bine viața dela țară, după care d-ra Livia Ilie, cu a voce plăcută, a cântat doine românești.

Dl Eugen Sperantia, a dezvoltat conferința: „Ideia cosmopolită” trecând din timpurile cele mai vechi până în prezent; conferința d-sale a fost atent ascultată. După aceasta

d-na Codrescu a cântat din „Tosca“ cu aceeași voce armoniasă.

Un tânăr element care merită toată încurajarea este d-ra Alexandrina Dop, care a declamat cu accent dramatic „Balada mării“ de Z. Bârsan.

La sfârșit au urmat proiecțiuni cinematografice cu figurile domnilor români; proiecțiunile se vor continua la fie care șezătoare cu explicațiuni de dl G. Bota. Șezăturile se vor ține în fiecare Joi seară.

O catedră de limba română la Universitatea din Roma

Fii ai aceleeașimame, soarta ne-a depărtat mereu pe unii de alții. Spațiul care ni s'a interpus, ne a înstrăinat într-o câtva și sufletele și de aceea aceea starea precară, aceea nepăsare a unora față de ceilalți aceea sacrificarea a unora pentru interese cât de meschine, din partea celorlalți.

Da, aceasta era starea de fapt dintre italieni și noi. Și deși s'au făcut unele eforturi, de câteva ori, și din r'oa parte și din alta, totuși situația continuă. O atmosferă greoaie, alimentată de dușmani comuni, persista, în a ne înfrâna avântul sufletelor și fireștile po-niri de frăție a unora pentru ceilalți.

A trebuit să vie marele cataclism din 1916, care, prin smucitura lui să ne scuture până de pe ochi și să vedem clar și în sine și în jurul nostru. În fața pericolului care ne amenința și pe unii și pe alții ochii ni s'au deschis. Nu ne-am întins însă mâinile spre a ni le strânge cu adevarata căldură frățască, căci încă inimile ne

erau înstrăinate, deși băteau în unison.

Aceea ce trebuia văzut însă, și unii și alții, am văzut. Și dacă n'am putut face nimic, până acum va trebui să facem azi. Să ne îndreptăm unii spre ceilalți cu toată încrederea. Să scuturăm tăciunii de cenușă și să ne aprindem în sufletele focul dumnezeesc al înrudirii ca el să ne călească dragostea reciprocă. Zi de zi, să căutăm să ne cunoaștem și cunoscându ne, ne vom iubi.

Iată de ce salutăm cu toată căldura apelul înaintat de studenții Aurel Contrea și G. Lațiu, societății „Dacia Traiană“ prin care cer înființarea unei catedre de limba română la Universitatea din Roma. Sperăm că guvernul italian va ști să răspundă așa cum interesele ambelor țări o cer.

Biblioteci populare

Duminecă 23 Octombrie a. c. secția de propagandă a Marelui Reuniuni „Cele Trei Crisuri“ după vacanța verii, reluându și activitatea a pus bazele unei biblioteci populare în com. Rontău din jud. Bihor.

În fiecare Duminecă și sârbătoare se vor ține conferințe la sate și se vor înființa biblioteci populare.

În Rontău, reprezentanții secției de propagandă au fost primiți cu însuflețire de săteni. Conferințele-sfaturi au fost ascultate cu multă atenție. Au vorbit: d. Dr. A. Magier din istorie și geografie, pentru cunoașterea țării, d. medic Suroiu din domeniul medicinei, d. G. Bota,

directorul școlii normale de băieți din Oradea-Mare a spus câteva cuvinte despre adevărata unire care se pregătește în școală și a declamat o anecdotă și d. Fildan din domeniul economiei. Doi elevi de la școala normală au recitat poezii și ca încheiere, d. M. G. Samarineanu se adresează preotului și învățătorului, rugându-i să se îngrijească de luminarea poporului și de biblioteca ale cărei baze s'au pus. Oferă din partea revistei „Cele Trei Crișuri” 60 de cărți populare, ca un început, cu promisiunea că centrul se va îngriji pentru alte cărți, reviste și ziare.

După acestea elevii școlii normale în frunte cu directorul, câțiva profesori și pedagogi au cântat coruri și în fața școlii s'au încins o horă cu țărani, elevi și profesori.

Portul național

Ce frumoși erau țărani și țărancele noastre mai înainte vreme! Ți-eră mai mare dragu' când îi întâlneai în drum, îmbrăcați în hainele strămoșești și stăteau în loc să tot privești în urma lor; iar în sat, la horă, în zilele de sărbătoare rămâneai uimit de atâtea podoabe ale artei naționale românești.

Astăzi s'a schimbat îmbrăcăminta țaranului, și se schimbă din zi în zi. Bărbații nu mai îmbracă ițarii și sumanele, lu crate cu găitan, la fel pentru toți, ci se împescrișează cu haine „nemțești”, în care le stă uât și de-a 'ndoasele. Femeile nu mai poartă cu plăcere fustele, fotele, ilicurile, maramele și ștergarele, toate țesute și lucrute cu

măestrie de mâna lor, ci își vând pașările și bucatele, pentru ca să cumpere stambă, postav și altele, cari sunt și mai scumpe și mai uâte. La horă nu mai vezi flacăi și fetele cu costume neaoșe românești; în schimb, se țallesc cu haine orășnești, pe cari le poartă cu stân, acie. Numai câțiva unchii și și babe își mai păstrează cu sfințenie tradiția, nepăsându-le de lumea nouă.

E drept că în unele regiuni se păstrează încă portul românesc, dar în alte regiuni, — și sunt mai întinse acestea, — a dispărut, cum ar fi bunăoară la granța dispire Ungaria, prin părțile ungurene. Am asistat anul acesta, aici, la o grandioasă manifestare națională, la care au luat parte mii de țărani și țărânci, printre cari abia am zărit câteva urme de port național românesc; toți erau împescrișați în fel și tel de haine. E o mare durere să asisti la un astfel de spectacol, care nu prezintă un exterior național, decât prin falfăirea tricolorului.

Sufletul românesc al poporului dela țară se simte bine, numai înfășurat în portul nostru național; altfel nu-i în largul lui. De aceea atenția să ne fie încordată la modul cum am putea să introducem pretutindeni portul românesc. Să se înființeze societăți cu acest scop și școli multe de industrie casnică, unde să se lucreze serios. Propaganda să se facă cu adevărată dragoste. Aci au o chemare nobilă preoții și învățătorii, pentru cari e o stântă datorie veche, de a păzi cu toată inima sufletul românesc și arta

națională. Și la fel sunt datori toți cei în puțință, cari moștenesc un sutlet din sufletul strămoșilor noștri.

Satele

O, satele noastre, ce departe sunt de orașe! Dar în vămășagul acesta de interese personale, când fiecare se culcă seara cu gândul că, poate, dinineastă se va deștepta bogat, cui îi mai arde, să găsească un crâmpieiu de gând curat pentru țărării noastre?

Și totuși — veți zice — s'a scris mult prin ziare, în această privință.

— S'a scris, — și nu zice nimeni, că nu. Dar e vorba, că ceea ce se scrie este smuls din adâncul unor suflete curate, cari tresaltă pentru nevoile poporului dela sate? Tocmai aici este îndoiala. Dacă nu, — oamenii adevărați sunt datori s'o facă de-acum înainte și pentru că cei dela cari ne așteptam și-au desmițit parada discursurilor înflăcărate rostite în fața a diferite adunări, unde lua parte sau nu și poporul, timpul își cere oamenii săi, cu alte cuvinte, c i cari până acum au stat în umbră și se simt demni, n'au de cât să înceapă o muncă nouă.

Țărării așteaptă; ei primesc cu sinceră dragoste și bunăvoință pe domni de la orașe, cari au auzit și ei dela preot și învățător, că le voesc binele. Dar câți dintre „domni dela orașe” se înjosesc până într'atât a se coborî pe ulițele noroioase și fără trotoar ale satelor? Până și aceia cari sunt rupți din sufletul ogorului și-au uitat de origina lor...

Numai agenții numeroși ai diferiteor partide politice se ostentesc a cutreera mereu satele, amestecând pe biții țâteni cu vorbe goale și cu promisiuni, cari nu se țin niciodată, astfel că, amăgii din zi în zi, încrederea lor dispăre. Iată dar o primejdie: politica necinstită, târâtă până pe ulițele satelor. Și cine să se opună acestei primejdii? Preotul și învățătorul, singuri, cari de multe ori sunt atrași și ei de torentul aceleiași primejdii? Câțiva tineri studenți fără autoritate de vârstă, și numai pe timpul vacanțelor?

E prea puțin. Sufletul țărănu'ui se înveninează și încrederea i se omoară. De aceea, ne trebuie oameni de caracter, cari să-i însuflească din nou încrederea în sfaturile oamenilor de bine și să-i îndrepte pe calea propășirii. Timpul nu e trecut. Chemarea răsună din toate colțurile țării. Poporul dela sate așteaptă...

Valuta Studenților

Leul merge din rău în mai rău. La 1 Noembrie a fost cotat la Paris 8 1/2. E o adevărată catastrofă. Cui se datorește acesta? E greu să răspundem căci cauzele sunt multe. Putem să le cuprindem toate înă în reaua politică financiară și economică dusă de noi.

Guvernul a încercat diferite mijloace pentru îmbunătățire și pe când trimetea cu duiumul comisiuni peste para-comisiuni pătite în franci și franci elvețieni cumpărați scump, și făcea comande (adică dădea permise numai) pentru importul de parfumuri, mătășării, jucării, etc.

știți la ce hotărâre a ajuns, ca singur remediu? Să nu dea valul studenției.

Sigur.

Studenții... ei și numai ei sunt acei cari ne-au nenorocit țara, ei ne au scăzut valuta.

CĂRȚI

Zilele din urmă ale Căpitanului Pârnu, de I. Agârbiceanu. E o năvelă a cărei acțiune se petrece la sfârșitul războiului de acum câțiva ani, după ce se încheiasă pacea dela București. Eroul, Căpitanul Pârnu, după o nebunie provenită din groaza luptelor, — unde vede pe fratele său murind alături, iar el îngropat până la brâu în pământ... tocmai când medicii credeau că este scăpat, își pierde mințile din nou și moare.

Scrisul este limpede și curgător, așa cum cititorii s'au obișnuit de mult cu dl Agârbiceanu. Lucrarea însă, conține mai mult studiu psihic asupra cauzelor alienației eroului și mai mult patriotizm, decât literatură. Cercetările asupra vieții din trecut a Căpitanului Pârnu sunt prea migăloase și informative, iar unele efecte sunt cam exagerate. Halucinațiile alienatului cu presimțirile pe cari mai pe urmă medicul le află adevărate, nu le putem crede, decât pătrunși fiind de un suflu mistic, — un mister dumnezeesc.

În acelaș volum mai găsim câteva schițe sau nuvele, dintre cari „Căinele”, înduioșătoare.

„Datorii și drepturi” de Artur Gorovei, carte pentru săteni, premiată de „Cartea Românească.”

Atât de multe lucruri li se spun sătenilor și în atâtea feluri, care mai de care pe neînțeleșul lor, încât se miră și ei ce să asculte și ce să

creadă mai întâiu. Au ascultat și au crezut pe toate de bune, dar, durere, acum, aproape nu mai cred nimic. Țăranului să-i vorbești limba lui curată și frumoasă; — să pui înțeles în vorbă, căci el are destulă pricepere pentru limba moștenită din părinți, și nu împestrițată cu străinisme.

De aceea cartea dlui Artur Gorovei e de un neprețuit folos pentru săteni. Scrisă curat românește și tratând siaturi pentru creșterea copiilor, datorii între oameni, rostul legilor, familia, societatea, Statul, drepturile cetățenilor, etc. poate fi citită cu înțeles de orice om cu puțină știință de carte.

Suprêmes visions D'Orient de Pierre Loti este journalul zilnic al lui Loti, în care ne redă impresiunile sale avute cu ocaziunea călătoriei sale în Turcia în 1910 și 1913. După o absență de 36 ani el revede Bosforul, Sтамbulul și toate acele locuri unde adincoară a trăit așa de fericit și care ne-au fost descrise în încântătoarele pagini din *Azyadé* și *Fantomes D'Orient*. Din citirea acestor pagini o mare melancolie se degajă, toți acei pe care i-a cunoscut, toate acele care i-au fost scumpe nu mai sunt cu toți, se odihnesc în cimitirul din Lujub și mulți au locul lor de odihnă necunoscut. Este una din lucrările cele mai bune ale lui Loti.

Les maîtres de la pensée française de P. Gaultier. Autorul studiază opera și filosofia dlor Paul Hervien, Emil Boutroux, Bergson și M. Bares. Arată filiațiunea care este între filosofia lui Bergson și Boutroux, cum ambli au lucrat pentru libertatea în gândirea filosofică și pentru spiritualism, studiază geneza acestei filosofii, unitatea aces-

tei doctrine noi. Arată în fine cum M. Bares a evoluat de la egotismul cel mai subtil la o filosofie naționalistă, care l'a condus direct la acțiune.

Historie de la littérature latine chrétienne de P. Labriolle. Într'un vas tablou de ansamblu clar, exact, complet, istoria literaturii latine — creștine din evul mediu ne este înfățișată. Este o lucrare sintetică a cunoștințelor noastre despre această epocă literară și un repertoriu util pentru savanții care să dedau la studierea acestei perioade din istoria literaturii puțin cunoscută până azi.

Kitchener et la guerre, de L. P. Alaux. Care a fost influența lui Kitchener în războiul mondial, cum a putut în câte-va luni să scoată o armată ca din pământ, cu ce mari greutăți a avut de luptat și ce geniu al organizării a fost, le vedem acestea în lucrarea de față, care cuprinde și trei prefețe, una de marechalul Joffre, una de marechalul Haig și una de R. Poincaré.

La grande flotte de l'admiral Jellicoe, traducere a statului major francez. Dispozițiunile luate pentru a obliga flota germană la inacțiune, serviciul de patrulare, luptele duse contra minelor, în fine un tablou fidel a tot ce a săvârșit flota engleză, găsim. Greșelile comandamentului sunt expuse pe larg și partea de învățătură pentru viitor este iarăși bine arătată.

La Pologne et les Polonais de V. Bugiel. După ce studiază teritoriile, granițele, po-

pulațiunea, statistica, autorul începe istoria Poloniei, dinastia Piastilor, a Jagelonilor și ajunge la epoca prinților electivi și la faimoasa constituție, care pentru unii istorici a fost cauza primordială a dezastrului polon. Autorul este de altă părere; turcii și moscoviții sunt vinovați de dezastru, căci desele lor atacuri au dus Polonia la ruină. Cartea se termină cu istoria literară, artistică, muzicală, cu Polonia de azi.

Voici l'heure des âmes de H. Bordeaux. Acest titlu simbolic arată destul ce voește autorul să spue în acest volum. Avem biografii morale și în ideia Dlui Bordeaux, volumul trebuie să fie ca o grădină unde sunt adunate flori diferite, dar al căror parfum se amestecă.

Anuarul societății literare, „Gr. Alexandrescu“ a elevilor de curs superior din liceul „Unirea“, Focșani, cuprinde dărite de seamă asupra ședințelor societății, după cari putem urmări tot ce s-a putut lucra într'un an de zile. E lăudabilă munca d-lui profesor I. M. Rașcu, care conduce cu inimă această activitate sănătoasă și frumoasă, ce ar trebui să se înceapă în toate școlile secundare.

REVISTE

„Vieța Nouă“ No. 8—9, ne aduce un documentat articol: Originea Moșilor de dl. Ovid Densușianu și un interesant studiu despre Dante și simboliztii francezi datorit dlui P. Păltănea. Versurile sunt semnate de M. Gheorghiu și Al. Colorian.

Dna Mia Frolo însemnează un „Film din Ardeal în note scurte, dar bine prinse.

Partea ultimă a revistei este compusă din cronici de literatură, învățământ, actualitate și diferite note.

Săgetătorul, publicație săptămânală pentru apărarea culturii românești. Apare în București, în condițiuni tehnice cum n'avem alta în țară și e condusă de dl. Mihail Sorbu.

Tendința acestei publicații este după subtilul mai sus arătat ca să apere cultura românească. Din numerele apărute până acum însă nu se prea constată. Câte-va „săgeți fără venin“ o „polemică“ dacă se poate numi astfel — susținută de Maiorul Băgulescu G., câteva recenzii negative făcute unor reviste, alături de puține articole de mare valoare, semnate de Dnii Mihail Dragomirescu, I. Athanasiu și I. Simionescu, iată publicația d-lui Sorbul.

Și ar fi putut umple un gol această revistă în ziua de azi, dacă directorul ei s'ar baza pe principiile dlui M. Dragomirescu și care în câteva cuvinte ar fi: respectă scrisul altuia ca să și se respecte scrisul tău; în ori ce lucrare, cât de slabă, poți găsi ceva, dacă vei citi fără pornire: în critică fii obiectiv, relevă ce-i rău, nu ignora însă și ce-i bun.

Injurând și cu bătaie nu poți aduce nici un serviciu, nici unei cauze; cu atât mai puțin culturii.

„Ramuri“. No 8, conține proză de D. Munteanu-Râmnic: Polcovnicul Ioan Hâncu, scrisă, frumos și vioaie și de I. Almăjanu. Mai găsim o

duioasă și adâncă poezie a poetului Nichifor Crainic și altele semnate de Eugen Constant, Dinu Geoglovan și H. Hortopan. Frumoasă e schița „Hanum“ a dlui Al. Iacobescu, în care vorbește despre viața din Stambul. Revista craioveană mai conține o cronică despre poeziile poetei Ada Umbră.

Brazde adânci. În noianul de publicații cari apar la noi multe o pornesc ca racul. Incep cu un număr două bune „ca să dea lovitură“ și apoi o apucă anapoda până când dispar. Puține, foarte puține, merg din bine în spre mai bine și printre acestea, cu plăcere remarcăm revista „Brazde adânci“ a unui grup de tineri din București.

Nr. 5 din 15 Octomvrie se prezintă bine și ca tehnică și ca sumar.

Drum nou Nr. 1, Literatura, artă știință, apare în Turnu-Măgurele sub conducerea unui tânăr inimos. Sumarul acestui număr e bogat. Remarcăm schița dlui S. Semlian Brăila.

Foaia tinerimii Nr. 16, publicație enciclopedică de sub direcția dlui Vladimir Donescu apare în București. Acest număr are un sumar iscalit de Pavel Al. Macedonovski, Maria Cunțan, I. Al. Voinescu, Savin Constant, Simeon Grinda, etc.

Revista Artelor Grafice apare în București pe o hârtie admirabilă și în condițiuni tehnice bune. Prin faptul că a atins în numerele apărute până acum o latură neglijată de celelalte reviste și anume bibliofilia și îmbunătățirea tehnică a tiparului „Revista Artelor Grafice“ își are rostul ei.

MEMENTO

O multime de cercetări s'au făcut în ultimul timp pentru a se descoperi dacă există viață în lună. De curând, profesorul american Pickering, terminând o serie de observațiuni telescópice, afirmă că pe lună există viață. Dar astronomul francez L. Morvan afirmă contrariul, petele fotografiate, fiind, numai, datorite răsfrângerii razelor solare de cristalurile stâncilor vulcanice.

Pe de altă parte, eclipsa de lună din 20 Octombrie c. a dat loc la observații surprinzătoare. S'a notat că luna e cu mult depărtată de poziția obișnuită. La observatorul din Greenwich s'a constatat că planeta se află cu 12 secunde de arc și la 20 kilometri deasupra orbitei sale normale. Cauzele acestei deplasări, încă n'au putut fi explicate până acum.

Eram puțin cunoscuți în occident. Propagandă n'am știut să facem pentru a ne afirma sau, ce e mai rău, n'am vrut să facem, pe când vecinii noștri zvrăleau milioane. Serbia, Grecia, Bulgaria și chiar Muntenegrul erau mai bine cunoscute căci au știut să se afirme.

La Paris, capitala noastră sufletească eram cunoscuți prin cartierul latin ca scandalagii și bonvivani, cari ne păraseau țara pentru a ne risipi averea strânsă cu sudoare de părinții noștri.

La Roma mai puțin. Doar în trecut, căpi-va ardeleni cari și-au făcut studiile acolo, au încercat unele legături.

În Anglia și celelalte țări n'am făcut nici atâta.

Resultatul l'am văzut.

Războiul și mai ales încheierea

păcii, ne-a fost o tristă experiență. Acum ne dăm seamă că: „mieu plus tard que jamais.“

Ne-am decis în fine.

Două școli universitare se înființează, una la Paris și alta la Roma, puse sub conducerea a doi dintre cei mai mari cărturari ai noștri N. Iorga și V. Pârvan.

Să fie de bun augur . . .

Ceea ce „Cele Trei Crisuri“ se străduiesc să facă aci în Bihor „Cultura Poporului“ săvârșește la Cluj. Faptul că Clujul e un centru cultural românesc acum, Cultura poporului are la îndemână cu mai multă ușurință, elementele necesare de propagandă așa că nu are nevoie de sacrificiile pe care noi ni le impunem.

Dumineca trecută a avut loc în sala Redutei din Cluj a doua șezătoare artistică literară a Culturii Poporului. În fața unei săli archip-line dl. profesor universitar Marin Ștefănescu și-a dezvoltat conferința sa. Se știe cât suflet pune acest idealist în cuvântările sale și cum încălzește sale. Rar și se dă ocazie să vezi o atare legătură care se stabilește între public și orator ca atunci când vorbește dl. prof. Marin Ștefănescu. Cuvântarea de la a doua șezătoare a avut ca subiect unirea. Am făcut România mare dar unirea se clatină. Zilnic vin să ne otrăvească sufletele zizaniile. Voi și noi, cei din regat și cei de aci, pe zi ce merge ne depărtăm unii de alții. O prăpastie se sapă mereu; o sapăm noi înșine, o sapă mai ales dușmanii noștri. Trebuie să ne dăm seamă.

Mai vorbește apoi dl. prof. universitar I. Lupaș care arătând puterile esențiale istorice ale neamului nostru le împarte în trei: I. Puterea credinței; sufletul românesc II. puterea sângelui românesc, III. puterea pământului românesc.

Programul a fost îmbogățit cu două coruri executate de corul Conservatorului. Rugăciunea din urmă de Coșbuc, declamată de Dra A. Medianu și de câte-va cântece și doine naționale executate de Dna Lia Pop dela Opera Română.

„Asociațiunea pentru literatura și cultura poporului român“ din Sibiu a lansat un comunicat prin care roagă pe toți preoții, învățătorii, secretarii comunali și primari, să nu scape din vedere ca să ia în tabloul de împroprietărire un teren și pentru Casa Națională, care alături de Biserică și Școală va fi o vatră luminoasă pentru înaintarea neamului nostru.

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român“ publică concurs pentru cea mai bună lucrare scrisă în românește asupra temei: Istoria anilor 1848/9 în legătură cu faptele de arme ale eroului Avram Iancu.

Condițiile de concurs sunt următoarele:

1. Lucrările se vor trimite în timp de un an dela data publicării concursului.

2. Lucrările i se va da o exten-

siune de 20 coale de tipar, formatul revistei „Transilvania“, în care se vor cuprinde și ilustrațiile pentru desăvârșirea lucrării.

3. Manuscrisurile, fără subscriere, însoțite de un plic închis, cuprinzând numele și adresa autorului și în afară prevăzut cu un motto sau pseudonim, — vor fi a se înainta „Asociațiunii“, Sibiu, Str. Șaguna 6.

4. Lucrările intrate la concurs se vor da spre cenzurare secțiunii istorice a „Asociațiunii“, exclusă fiind ori-ce apelație contra hotărârilor acesteia.

5. Lucrării celei mai bune, vrednice de premiat, i se va acorda premiul de lei 10,000 (zece mii), destinat de „Asociațiune“ pentru acest scop.

Dl Emil Fildan, președintele Soc. Crucea Roșie din Oradea-Mare, a făcut o circulară către toate școlile, ca în ziua de 18 Noemb. c. răspunzându-se la apelul Principesei Ileana, să se facă o colectă pentru copiii tuberculoși.

Apelul principesei a fost numai pentru copii; de-aceia copiii din toate școlile își vor da obolul lor.

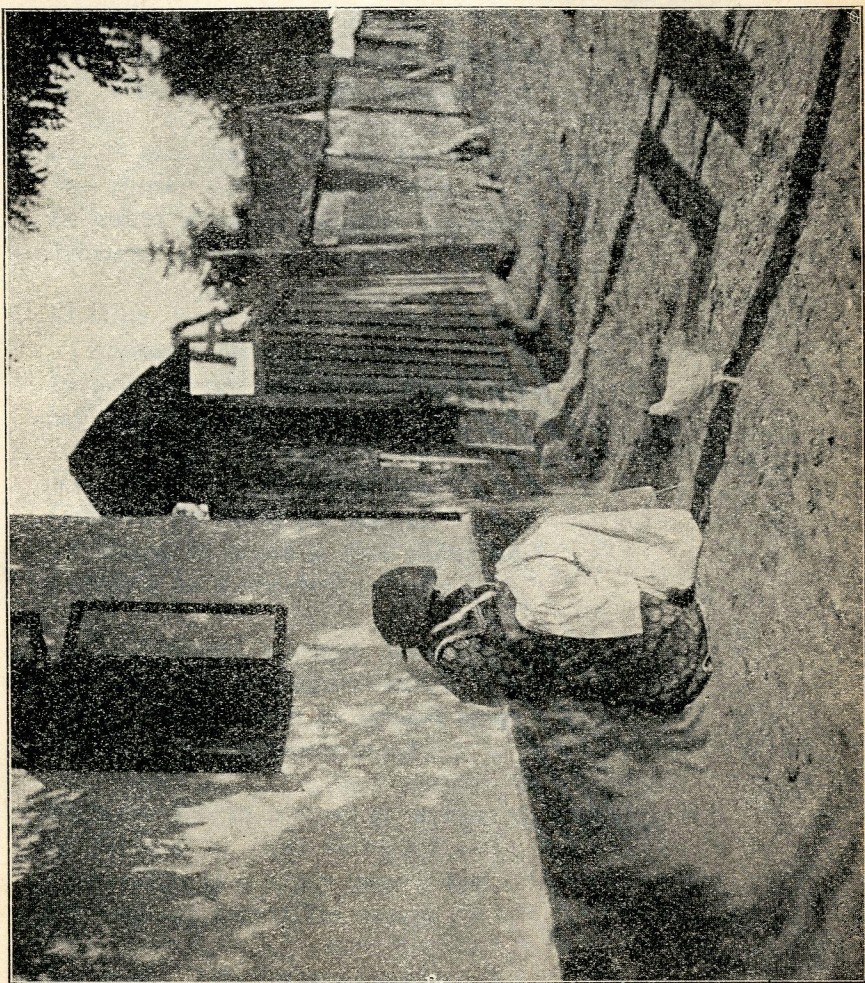
Revista „Cele Trei Crișuri“ a deschis două școli de adulți pentru limba română în localul Liceului de fete. Până acum s'au înscris 250 de ascultători. Secția I-a fiind prea populată s'a împărțit în trei sub-secții: a, b și c. Cursurile se țin în fie care seară dela 6^{1/2} la 7^{1/2}.

VILMOS GRÜNBAUM

Fabrică de Mobile și atelier special de tâmplărie modernă.

Strada (Crișului) St. Ladislau No. 17. Oradea-Mare.

Primește orice comenzi și reparațiuni de această branșă cu prețuri de reclame.

La soare.